

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1845

bron

*Handelingen der jaarlijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te
Leiden, gehouden den 19 van Zomermaand 1845. Z.p., z.j.*

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa002184501_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

**Handelingen der jaarlijksche vergadering van
de Maatschappij der Nederlandsche
Letterkunde *te Leiden,***

Gehouden den 19 van Zomermaand 1845.

Tegenwoordig de Heeren: Prof. *M. Siegenbeek*, Voorzitter; Mr. *J.T. Bodel Nijenhuis*, Secretaris; Mr. *J.G. la Lau*, Penningmeester; Ds. *A. de Vries*; Mr. *J. de Vries*; *C.J. Wenckebach*; Mr. *P.A. Brugmans*; *A. Blussé*, de Jonge; Jkhr. Mr. *J.C. de Jonge*; Prof. Mr. *C.J. van Assen*; *H. Tollens*, Cz.; Ds. *C.W. Stronck*; Ds. *A. Doijer Tz.*; Dr. *F.H.L. Donckermann*; *G. van Orden*; Prof. *N.C. Kist*; Mr. *G. Groen van Prinsterer*; Dr. *J.T. Bergman*; Mr. *J. van Dam van Noordeloos*; Prof. *U.G. Lauts*; Prof. *H.J. Royaards*; Prof. *J. van der Hoeven*; Ds. *J.C. Fabius*; Prof. *A.H. van der Boon Mesch*; *C.G. Boonzajer*; Prof. *P.O. van der Chijs*; Dr. *G.J. Pool*; *W.H. Warnsinck*; Mr. *J. Fabius*; Mr. *W.J.C. van Hasselt*; Mr. *F. de Greve*; *C.A. Geisweit van der Netten*; Ds. *W. Scholten*; Mr. *D. Tieboel Siegenbeek*; *D.J. den Beer Poortugael*; Mr. *A.C.G. Alsche*; *E. Canneman*; Ds. *A. Brown*; Dr. *C. Leemans*; Prof. *F. Kaiser*; Mr. *A. Bogaers*; Ds. *Is. van Harderwijk*; Ds. *J. Tichler*; Mr. *G.A. Salomon Huygens*; Mr. *C.A. Kluit*; Jkhr. Mr. *W.E.J. Berg*; *W. Eekhoff*; Prof. *A. Numan*; Ds. *B. ter Haar*; Mr. *J.I.D. Nepveu*; Ds. *N. Beets*; Ds. *S. Blaupot ten Cate*; Ds. *A.P. van Groningen*; Dr. *W.J.A. Jonckbloet*; Mr. *H.C. Huysen*; Dr. *J.P. Heye*; Mr. *G.P. van Outeren*; Mr. *J. Dirks*; Dr. *P.J. Vermeulen*; Mr. *J. de Wal*; *P.C.G. Guyot*; Dr. *M. de Vries*; Prof. *J.H. Scholten*; Mr. *G.C.J. Baron van Massow*.

[Toespraak van de voorzitter, M. Siegenbeek]

[Levensbericht van T.P. Tresling, H. van Roijen, J. de Vos Willemsz., G.F. Benecke, M. van Noort, C.F. Illgen, P.J. Uylenbroek, H.A. ridder van Rappard, A.W. Philippe, J.F.L. Schröder, F.G. baron van Lijnden van Hemmen, H. baron Collot d'Escury, S.I. Wiselius]

De Voorzitter opent de Vergadering met de volgende aanspraak:

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

Onder eene mengeling van zeer verschillende aandoeningen, treed ik, als Voorzitter, thans in uw midden op. Wanneer ik het oog vestig op zoo vele waardige mannen, die, in onderscheidene betrekkingen, aan het vaderland, de menschheid, de kerk en de wetenschappen tot nut en sieraad strekken, als ik hier rondom mij mag vereenigd zien, dan verheug ik mij dankbaar, dat het der Goddelijke Voorzienigheid behaagd heeft, hen bij leven en gezondheid te bewaren. Doch deze mijne vreugde wordt niet weinig gestoord en verbitterd bij de gedachte aan het niet geringe aantal van verdienstelijke mannen, die der Maatschappij, sedert hare laatste jaarlijksche bijeenkomst, door den dood ontrukkt werden. Gij zult zeker van mij verlangen, M.H., dat ik, volgens eene veeljarige gewoonte, aan onze afgestorvene medeleden, zoo veel in mij is, de hulde onzer dankbare hoogachting zoek te

brengeu. Aan dit verlangen zal ik, na U hartelijk welkom te hebben geheeten, terstond trachten te voldoen.

[Levensbericht van Tjalling Petrus Tresling]

Reeds op den 12 Julij des voorgaanden jaars hadden wij het plotselijk overlijden van een onzer jongste medeleden, den Heer Mr. TJALLING PETRUS TRESLING, te betreuen, die eerst in het jaar 1843 aan deze Maatschappij verbonden werd. In den jare 1809 te Groningen geboren, werd hij door zijnen vader, Mr. THEODORUS HAAKMA TRESLING, uitstekend Regtsgeleerde en gelukkig beoefenaar der oude Letterkunde, van zijne vroegste jeugd met eene blakende zucht voor kennis en wetenschap bezielde, welke, reeds gedurende zijn verblijf aan de Hoogeschool zijner vaderstad, waar hij, op het voorbeeld van zijnen ontslapenen vader, de beoefening der oude Letteren aan die der Regtsgeleerdheid paarde, de schoonste vruchten voortbragt. Van zijne grondige kennis der Grieksche taal getuigt zijne Nederduitsche overzetting van den bekenden Roman van Xenophon den Ephesiër, *Habrokomes en Anthia* getiteld, welke in den jare 1829 het licht zag. In den jare 1830 gaf hij zijne verhandeling over het leven en de verdiensten van den beroemden Nederlander RUDOLPHUS AGRICOLA in het licht, vroeger als antwoord op de daarover uitgeschrevene prijsvraag der Groninger Hoogeschool ingezonden, doch, even als de arbeid zijner mededingers, onbekroond gebleven. 'T geen hem tot die uitgave

voornamelijk bewoog, was de voor zijn vaderlandlievend hart bedroevende gedachte, dat die groote man, ook door vreemdelingen als de grondlegger der hedendaagsche beschaving vereerd, tot hiertoe in het land zijner geboorte geen' opzettelijken verkondiger van zijnen lof had gevonden. Moge ook dit werk niet, in allen deele, aan de hooge waarde van het onderwerp beantwoorden, het vond echter, ook buiten 's lands, goedkeuring en loffelijke vermelding. - Gelukkiger slaagde hij in zijne poging tot verwerving van het eermetaal, door de Letterkundige Faculteit der Utrechtsche Hoogeschool uitgelooft voor de best gekeurde verhandeling *over het beleid, door WILLEM I, in de hagchelijkste omstandigheden, aan den dag gelegd*. Zijn uitvoerig en uit de beste bronnen met zorgvuldigheid bewerkt antwoord op deze vraag werd, in den jare 1830, met goud bekroond, en is in de Jaarboeken der Hoogeschool voor dat jaar gedrukt, onder den titel van: *Disquisitio historica de prudentia Guilielmi I, Principis Arausiaci, in republica perturbata*. Gelijke eer viel hem, drie jaren later, bij dezelfde Hoogeschool te beurt voor zijne keurige bearbeiding van *Ciceroos wetenschappelijk leven, uit diens brieven geput*. Na een achtjarig verblijf aan de Groninger Hoogeschool, (in het jaar 1830, door zijne deelneming aan den loffelijken strijd ter verdediging van het hevig aangevochten vaderland, waartoe vele kweekelingen dier

Hoogeschool, gelijk die der overige Nederlandsche Hoogescholen, zich vrijwillig aanboden, voor eenigen tijd afgebroken), werd hij, in den jare 1834, na de openlijke verdediging van twee Academische proefschriften *over de wijze, waarop de Romeinen de overwonnen volken beheerschten*, met grooten lof tot Meester in de Bespiegelende Wijsbegeerte en Doctor in de Letteren en beide Regten bevorderd. Sedert verdeelde hij zijne werkzaamheid tusschen de oefening der regtspractijk en de voortzetting zijner geliefkoosde studiën. Van de vruchten der laatste zullen wij, korthedshalve, slechts noemen zijn, naar het oordeel van een' bevoegd' regter, uitmuntend geschrift over de oude regtsinstellingen te Groningen, getiteld: *de Warven en de Hoofdmannenkamer*, dat mede voor de staatkundige geschiedenis van genoemd Gewest van groot belang is. - Ook de dichtkunst werd door hem, zoo in de algemeene Nederlandsche taal, als bovenal in de bijzondere tongvallen van Vriesland en Groningen, niet ongelukkig beoefend. De proeven daarvan, welke het *Friesch jaarboekje* versieren, deden hem, nog student zijnde, onder de buitengewone leden van het Vriesche *Genootschap voor Taal-, Geschied- en Oudheidkunde* opnemen. Later, en wel in hetzelfde jaar 1843, als deze Maatschappij, bragt ook het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen hulde aan zijne verdiensten als geleerde, door hem tot

medelid van hetzelfde te benoemen. De achting, hem, wegens zijne regtsgeleerde kennis en zijn regtschappen karakter, door zijne medeburgers toegedragen, en door zijne edele en onvermoeide pogingen tot leniging van het lot der armen en tot verlichting en veredeling der lagere volksklasse niet weinig verhoogd, die achting bewoog, in het meergenoemde jaar 1843, de Staten van het Gewest, hem de eervolle betrekking van lid der tweede Kamer van de Staten-Generaal op te dragen.

Naauwelijks was hij deze belangrijke loopbaan ingetreden, en in staat geweest om te toonen, wat hij ook daarin ten algemeenen nutte zou kunnen verrigten, toen, volgens het boven gezegde, reeds in het volgende jaar, de treurige mare van zijn onverwacht overlijden zijne talrijke vereerders en vooral zijne naaste betrekkingen in diepe droefheid dompelde. - Dit weinige omtrent de verdiensten van ons afgestorven medelid, tot welks mededeeling mij het keurig en op den toon der hartelijkste vriendschap geschreven *Woord tot aandenken van TRESLING* van ons geacht medelid DE WAL* mij in staat stelde, zal, vertrouwd ik, meer dan genoegzaam zijn, om U allen te doen beseffen, hoe veel schoons en heerlijk men van eenen man, die, in den korten leeftijd van naauwelijks 35 jaren, reeds zoo veel te nutte van

* Zie hetzelfde in de *Leydsche Courant* van den 19 Julij 1844.

het vaderland, de menschheid en de letteren en wetenschappen, bijzonder ook van die, aan welker bevordering deze Maatschappij is toegewijd, heeft uitgevoerd, bij een langer leven, op goeden grond had mogen verwachten, en ons derhalve zijn verlies ook voor onze vereeniging met regt te doen betreuren.

[Levensbericht van Hendrik van Roijen]

Weinige dagen later, op den 16^{den} namelijk der bovengenoemde maand Julij, ontviel der Maatschappij door den dood een van hare oudste en achtbaarste leden, de Heer HENDRIK VAN ROIJEN, die sedert het jaar 1807 aan dezelve verbonden was. Zijn overlijden mogt, hoezeer hij reeds tot den uitersten eindpaal van het menschelijke leven genaderd was, wegens de krachten van ziel en ligchaam, welke hem, tot kort vóór zijn uiteinde, bijbleven, nog altijd als ontijdig beschouwd worden. Hij werd, in den jare 1760, te Noordwijk aan Zee geboren, waar zijn vader, een man van groote kunde en echte godsvrucht, wiens naam, wegens zijn wakker en edelmoedig hulpbetoon ter redding van Engelsche schipbreukelingen in den jare 1781, ook in de Geschiedenis des Vaderlands met lof vermeld staat, het predikambt bekleedde. Op de Latijnsche School der naburige stad Leiden besteld, muntte hij weldra door vlijt en vorderingen onder zijne medeleerlingen uit, en zette later zijne beoefening der oude Letterkunde aan de Hoogeschool, binnen die stad gevestigd, met zoo veel ijver en geluk-

kig gevolg voort, dat hij zich, èn daardoor, èn door zijn allezins lofwaardig gedrag, de genegenheid en achting van zijne beroemde leermeesteren VALCKENAER en RUHNKENIUS verwierf, en inzonderheid in den laatsten eenen begunstiger vond, wiens nagedachtenis hem tot het einde van zijn leven dierbaar en heilig bleef. Gedurende zijn verblijf aan de Hoogeschool, werd door gelijke vurige liefde tot al het edele, ware, schoone en goede tusschen hem en den door ons allen hoogvereerden VAN DER PALM die naauwe vriendschapsband aangeknoopt, welke tot aan den dood des laatstgenoemden, zonder de minste verzwakking, stand hield, en waarvan het aan beide waardige mannen gebeuren mogt, op den 13^{den} September des jaars 1832, het vijftigjarig bestaan, onder dankbare herinnering van den daaruit voor hen ontsproten' zegen, te vieren. Na de voltrekking zijner studiën de letterkundige loopbaan ingetreden, waarin hij tot het Rectoraat der Latijnsche Scholen te Vlissingen, met den titel van Lector*, bevorderd werd, maakte hij zich, als Latijnsch dichter, met lof bekend door een dichtstuk ter eere van den doorluchtigsten onzer zeehelden, DE RUITER, 't welk,

* De volledige titel is: *Lector Historiarum et linguae Graecae*, welke hem, wegens zijne verdiensten omtrent de Latijnsche School te Vlissingen, door de Regering dier stad, bij een vereerend besluit van den 24 December 1791, werd opgedragen.

met eene navolging in Nederduitsche dichtmaat door JOANNES HOUTMAN THZ., in den jare 1792 het licht zag. Ook zette hij met ijver het door hem gevormde ontwerp voort, om eene nieuwe uitgave te bezorgen van Sulpicius Severus, een' Christen schrijver der vierde eeuw, wegens de ongemeene zuiverheid van zijn' Latijnschen stijl beroemd, waartoe hij, onder anderen, door den vermaarden Utrechtschen Hoogleeraar BONDAM krachtig werd aangemoedigd, die hem eenige handschriften van dien schrijver, op de Academische Boekerij voorhanden, ter volmaking van zijn ontwerp bezorgde. Bij deze gelegenheid werd hij, op aanbeveling van genoemden Hoogleeraar, die hem in zijne verdiensten als beoefenaar der oude Letteren had leeren kennen, tot lid van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen benoemd. Het gemelde ontwerp intusschen kwam, ten gevolge van den nieuwen werkkring sedert voor hem geopend, tot leedwezen van alle beminnaars der Latijnsche Letterkunde nimmer tot stand. Hij werd namelijk door de veranderde omstandigheden van het vaderland eerlang in de staatkundige loopbaan overgebracht. Hem in die loopbaan, van stap tot stap, te volgen acht ik voor de tegenwoordige gelegenheid en het oogmerk onzer zamenkomst weinig gepast. Genoeg derhalve zal het zijn te zeggen, dat hij zich daarin bestendig den lof van onkreukbare braafheid, ongemeene kunde, ijverige pligtsbetrachting en op-

regte vaderlandsliefde verwierf, en door deze eigenschappen, zonder eenigen zweem van laaghartig en baatzuchtig gunstbejag, waarvan hij steeds ten uiterste afkeerig was, de achting en het vertrouwen van den eersten Vorst uit het ons regerende Stamhuis in die mate won, dat deze hem niet slechts met het ridderteeken der Orde van den Nederlandschen Leeuw versierde, maar, 't geen meer beteekent, tot de aanzienlijke waardigheid van Staatsraad in gewone dienst verhief. In deze betrekking bleef hij, met onbezwekene trouw en volharding, ten nutte des vaderlands werkzaam, tot dat hij, niet zeer lang vóór zijn afsterven in vierentachtigjarigen ouderdom, daarvan eervol ontslagen, en, als bewijs van erkenning zijner langdurige en getrouwe diensten, tot Commandeur der genoemde Orde bevorderd werd.

De liefde tot de oude letteren, welke, gelijk wij zagen, bij den Heer VAN ROIJEN reeds vroeg ontvonkt was, bleef hem zijn gansche leven door bezielen, en, daar hij uiterst spaarzaam was op zijnen tijd, wist hij, te midden zijner veelvuldige ambtsbezigheden, nog altijd gelegenheid te vinden, om hare beoefening voort te zetten. Van daar ook, dat hij zich gaarne de betrekking van Curator der Latijnsche Scholen te 's Gravenhage, onder zijn toezigt tot een Gymnasium uitgebreid, liet welgevallen; in welke betrekking hij met zoo grooten ijver werkzaam was, en zoo veel nut stichtte, dat hij ten volle verdiende, dat zijne nagedachtenis door

den geleerden bestuurder van het Gymnasium, bij de eerste openbare uitdeeling van eereprijzen aan deszelfs kweekelingen na zijn overlijden, in eene sedert gedrukte redevoering, op eene even hartelijke als welsprekende wijze, gevierd werd*. Gelijk alle nuttige en weldadige inrigtingen in hem een' ijverig' voorstander vonden, zoo ging hem ook het algemeene onderwijs der vaderlandsche jeugd en bijzonder de beschaving en veredeling der lagere volksklasse naauw ter harte. Blijken daarvan gaf hij door zijne gewillige deelneming aan de werkzaamheden van de plaatselijke Schoolcommissie te 's Gravenhage, welke hem, vele jaren achtereen, onder hare verdienstelijkste leden mogt tellen.

Tot hertoe sprak ik niet van zijne liefde tot de vaderlandsche Letterkunde. Denkt echter niet, M.H., dat dezelve minder was, dan die, welke hij voor de oude Letteren koesterde. Integendeel was hij met de schoonste voortbrengselen der vaderlandsche dichtkunst en welsprekendheid van vroegeren en lateren tijd even gemeenzaam, als met die der oudheid, wist dezelve op hunnen juisten prijs te schat-

* De titel is: CASPARI BAX, *Phil. Theor. Mag. Lit. Hum. Doct. Gymnasii Hagani Rectoris, Prolusio Scholastica habita die II Septembris MDCCCXLIV, qua felicem primi, utriusque partis Gymnasii, absoluti cursus eventum commemoravit, et memoriam coluit viri nobilissimi, amplissimi HENRICI VAN ROIJEN* etc.

ten, en hechtte geene mindere waarde aan het keurige gebruik der Nederlandsche, dan aan dat der Latijnsche taal. En hoe kon dit anders zijn bij eenen man, wiens borst, gelijk de zijne, van het vuur der opregtste liefde tot zijn vaderland blaakte, en wien alles, wat deszelfs roem kon bevorderen, op het naauwst ter harte ging? Van daar ook, dat hij zich niet slechts aan onze Maatschappij, maar ook aan andere vereenigingen, meer bijzonder aan de bevordering van den bloei der vaderlandsche Letterkunde gewijd, volgaarne aansloot. Zelf was hij een gelukkig beoefenaar der dichtkunst en welsprekendheid in de moedertaal, waarvan mij door de vriendelijke mededeeling van 's mans waardigen schoonzoon, ons geëerd medelid VAN ASSEN, verscheidene proeven in handen kwamen. Onder de dichtstukken, welke allen een' echt dichterlijken geest ademen, trof mij bovenal dat, aan zijnen vader bij diens tachtigste verjaring toegezongen, niet alleen om deszelfs hooge kunstwaarde, als waarin het beeld der ondergaande zon, met gelukkige toepassing op den achtbaren grijsaard, op het fraaist uitgewerkt en ten einde toe voortgezet is, maar niet minder om den toon van hartelijke en eerbiedige vaderliefde, welke daarin allerwege op het roerendst tot ons gevoel spreekt. Even loffelijk getuigen van zijne welsprekendheid de aanspraken, door hem bij het graf van twee zijner vrienden, den waardigen Staatsman JEAN HENRI APPELIUS en den

voortreffelijken Rector der Haagsche Latijnsche Scholen, JOHANNES KAPPEYNE VAN DE COPPELLO, gehouden, welke in keurige en sierlijke bewoordingen eene met fiksche en krachtige trekken geteekende schets van beider verschillende verdiensten bevatten, en, als uit het hart van den spreker voortgevloeid, gewisselijk op alle aanwezigen een' diepen indruk moeten gemaakt hebben.

Na al het aangevoerde behoef ik nauwelijks te zeggen, dat onze VAN ROIJEN ook, als mensch, de hoogste achting waardig was. De sterkte van zijnen geest en de vastheid van zijn karakter beantwoordde aan den krachtigen bouw van zijn ligchaam. Helder van hoofd en onafhankelijk in zijne oordeelvellingen, volgde hij steeds zijne eigene overtuiging, doch eerbiedigde die van anderen; en niets vertoonde zich in hem van die stugheid en hooggevoeligheid, welke karakters, als het zijne, wel eens ontsieren, en anderen van hen terugstooten. Integendeel mogt hij met regt een voorbeeld van echte humaniteit heeten. Orde en netheid waren hem, in hooge mate, eigen. De laatste blonk zelfs in zijne kleeding en bovenal in zijn schrift uit, 't welk, tot in hoogen ouderdom, eene keurige en vaste meesterhand deed kennen. - Christen was hij, in den vollen zin des woords, even verre verwijderd van dweeperij en steile regtzinnigheid, als van de waanwijsheid der zulken, die het Christendom tot eene loutere Godsdienst der rede verlagen, en roekeloos alles ver-

werpen, wat buiten den gewonon loop der gebeurtenissen ligt, of het bekrompen menschelijk verstand te boven gaat. De Bijbel was het dagelijksch huisboek voor hem en de zijnen, en de Godsdienstige geschriften van zijnen vriend VAN DER PALM werden vlijtig door hem gelezen. - Aan de wederwaardigheden des levens had hij mede rijkelijk deel, als die tweemaal het verlies eener geliefde echtgenoot te betreuren had, velen zijner oudste en beste vrienden vóór zich ten grave zag dalen en, in ver gevorderden ouderdom, lang aan eene smartelijke en nooit volkomen geheelde dijbreuk leed; doch onder deze en andere rampen spreidde hij een' mannelijken moed en echt Christelijke gelatenheid ten toon, met dankbare erkenning der veelvuldige zegeningen, welke door Gods vaderliefde nog voor hem bewaard bleven. Zulk een man was VAN ROIJEN, overwaardig, dat zijne nagedachtenis bij alle hoogschatters van uitstekende begaafdheden, ware verdiensten en echte menschenwaarde in zegening blijve.

[Levensbericht van Jacob de Vos Willemsz.]

Slechts eene enkele week was verlopen, toen ons het overlijden op den 23sten Julij, in den ouderdom van bijna 70 jaren, werd aangekondigd van een ander waardig medelid JACOB DE VOS WILLEMSZ., dien wij weinige weken vroeger, schijnbaar in eenen staat van volkomene gezondheid, aan onze jaarlijksche vereeniging hadden zien deel nemen. Zoon van den geleerden en door vele belangrijke schriften loffelijk bekenden Leeraar der Doopsgezinden te Amsterdam

WILLEM DE VOS, werd hij door dezen uitmuntenden vader reeds vroeg met lust voor kunsten, letteren en wetenschappen bezielde. Met het gelukkigst gevolg doorliep hij de Latijnsche Scholen van zijne geboortestad, en werd aldaar, door het onderwijs van zijnen en mijnen onvergetelijken leermeester VAN OMMEREN, met dien smaak voor de voortbrengselen der klassieke oudheid doordrongen, welke hem door zijn gansche leven bijbleef. Hij trad echter de loopbaan der letteren niet in, maar werd deelgenoot en later opvolger in het bloeiend kantoor van zijnen ongehuwden oom JACOB DE VOS. Deze, een kundig liefhebber van schilder- en teekenkunst, bezat voor beide eene hoogst merkwaardige verzameling, vooral uit de kunstgewrochten der beroemdste meesteren van vroegeren tijd zamengesteld, welke op de ontwikkeling en volmaking van den gelukkigen aanleg van onzen DE VOS voor de beoefening der genoemde kunsten een' zeer gunstigen invloed oefende, en zijne blakende geestdrift voor dezelve niet weinig verhoogde. Ook de toonkunst vond in hem een' even kundig', als vurig' beminnaar, en in deze zoo wel, als in de schilder- en teekenkunst, bereikte hij, ook door zorgvuldige beoefening van hare geschiedenis, een' zeldzamen trap van ervarenheid en geoefenden kunstsmaak. Geen wonder dus, dat de vierde klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, bijzonder aan de fraaije kunsten gewijd, hem, reeds in den jare 1814, tot haar medelid en

twee jaren later tot haren vasten Secretaris verkoos. Groot en onwaardeerbaar waren de diensten, welke hij haar, in beide betrekkingen, en vooral in de laatstgenoemde, bewees. Zelden ging eene vergadering der klasse voorbij, waarin hij zijne medeleden niet, het zij door eene meer uitgewerkte verhandeling, het zij door eene belangrijke mededeeling omtrent eenig onderwerp, de kunst betreffende, op eene even aangename als nuttige wijze onderhield; en zoo dikwerf, gelijk meermalen gebeurde, het algemeene Bestuur de klasse over eenige zaak, tot hare werkzaamheden behoorende, raadpleegde, was hij het, die het gevoelen der klasse, met klem van bondige redenen, op eene waardige wijze aan hetzelve overbragt. De verslagen, welke hij jaarlijks van de verrigtingen der klasse uitbragt, muntten door duidelijkheid, keurigheid van taal en stijl, en eene onderhoudende opgave van den inhoud der voorgedragene opstellen zoo zeer uit, dat zij door alle de vergaderden met de grootste belangstelling werden aangehoord. Dien zelfden echten en zuiveren kunstsmaak, welke hem in de waardering van gewrochten der beeldende kunsten, of van muziekstukken bestuurde, spreidde hij ook in zijne beoordeeling der voortbrengselen van dichtkunst en welsprekendheid ten toon. Aan de kennis der oude die der meest beschaafde nieuwere talen parende, was hij met de voornaamste der genoemde voortbrengselen in dezelve gemeenzaam.

In 't bijzonder was hij een geoefend kenner en hoogschatter der Vaderlandsche Letterkunde, en verdiende derhalve ten volle, dat deze Maatschappij hem in den jare 1836 haar lidmaatschap opdroeg. Die edele eenvoudigheid, welke in de meesterstukken der klassieke Oudheid heerlijk uitblinkt, was, naar zijn gevoelen, het eenige echte kenmerk van het waarlijk schoone in alle kunsten; en 't geen daarvan, vooral in grootere mate, afweek, kon, hoezeer ook door velen toegejuicht en bewonderd, bij hem het strenge vonnis der afkeuring niet ontgaan. Dit gevoelen leide hij vooral onbewimpeld aan den dag in zijn keurig gesteld en veel bevattend verhoog, getiteld: *Iets over de hedendaagsche muziek*, 't welk aan het VIIde Deel van het *Magazijn voor Wetenschappen, Kunsten en Letteren*, door wijlen ons geëerd medelid N.G. VAN KAMPEN verzameld, tot sieraad strekt. Gelijk deze Maatschappij, bragt mede het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen hulde aan zijne kunde en begaafdheden, door hem tot medelid te benoemen. Ook wijlen onze geëerbiedigde Koning, van zijne verdiensten, als voorstander van letteren en kunsten in 't gemeen en bijzonder als lid en Secretaris der vierde klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut onderrigt, erkende dezelve door hem, tot algemeen genoegen, de versierselen der Ridderorde van den Nederlandschen Leeuw te schenken.

Ook als mensch, heeft DE VOS billijke aanspraak op onze hoogachting. Zijne pligten, als zoon, broeder, echtgenoot en vader, vervulde hij met de uiterste naauwgezetheid, en genoot daarom, met regt, in hooge mate de achting en genegenheid der zijnen. Gelijk door zelfstandigheid van geest en onafhankelijkheid van oordeel, onderscheidde zijn karakter zich bijzonder door opregtheid en rondborstigheid; en van daar, dat zijne oordeelvellingen aan zulken, die hem in zijne edele hoedanigheden minder van nabij kenden, wel eens te streng en scherp voorkwamen, en, tegen zijne bedoeling, hunne eigenliefde kwetsten. Van alle nuttige en weldadige inrigtingen betoonde hij zich niet minder, dan van letteren en kunsten, een' ijverig' en edelmoedig' voorstander. De beginselen van echte Godsvrucht en hooge waardering van het Christendom, hem, van zijne vroegste jeugd, door zijn' eerbiedwaardigen vader ingeprent, bleven hem zijn gansche leven bij, en bestuurden alle zijne gedragingen.

Is mijne poging om ons afgestorven medelid, zoo als ik hem, van zijne en mijne jongelingsjaren, heb leeren kennen, getrouw en naar waarde voor U te schetsen niet ten eenenmale mislukt, zoo vertrouw ik, dat Gij, als ik, hem groote achting zult toedragen, en zijn verlies met mij, zijne naaste betrekkingen en de leden der klasse, bij wie, gelijk bij de zijnen, zijn aandenken onvergetelijk zal zijn, hartelijk betreuren.

[Levensbericht van G.F. Benecke]

Verder moet ik, met een enkel woord althans, gewagen van het verlies, 't welk deze Maatschappij, in de naastvolgende maand Augustus, onderging door het overlijden van een beroemd buitenlandsch medelid, sedert het jaar 1830 aan haar verbonden, met name den Göttingschen Hoogleeraar G.F. BENECKE, die op den 21 dier maand, in den ouderdom van twee-en-tachtigjaren, uit het leven scheidde. 'Hij was, volgens 't geen in het geleerde Göttingsche Tijdschrift* tot zijnen lof vermeld wordt, 'de grondlegger der wetenschappelijke beoefening van het midden-Hoogduitsch en tevens een fijn kenner der Engelsche taal. Inzonderheid had hij, als sedert het jaar 1792 met het toezigt der Academische Boekerij belast, een' wijd verbreiden naam, die zelfs eene roeping naar eene der eerste Hoogescholen van Engeland ten gevolge had, doch waaraan hij niet voldeed.' Van de vele gedenkstukken der vroegere Germaansche taal, door hem met geleerde ophelderingen aan het licht gebragt, zal ik alleen zijne uitgave van den Roman, getiteld: *Wigalois, der Ritter mit dem rade*, vermelden, welke in den jare 1819, ook volgens een handschrift, in onze Bibliotheek bewaard, te voorschijn kwam.

[Levensbericht van M. van Noort]

Op den 17 November des vorigen jaars verloor de Maatschappij nog een geacht medelid door het overlij-

* Zie de *Göttingsche Gel. Anzeigen* van 7 September 1844.

den, in den merkelyk gevorderden ouderdom van bijna 76 jaren, van den Heer M. VAN NOORT, oud lid der Regering van Leiden, die reeds in den jare 1817 door de Maandelijksche Vergadering, volgens de haar vergunde vrijheid ter keuze van leden, binnen de stad woonachtig, aan dezelve werd toegevoegd. Die Vergadering mogt echter vroeger slechts zelden, en in de laatste jaren nimmer het genoegen smaken, van hem in haar midden te zien. Verre van zulks aan geringe belangstelling in hare werkzaamheden toe te schrijven, houde ik het veeleer voor het gevolg van zijne zucht voor eene afgezonderde levenswijze, welke hem den omgang met weinige vrienden verre boven de deelneming aan talrijke bijeenkomsten, waarvan hij afkeerig was, deed kiezen. Dat kleine getal van vertrouwde vrienden schatte hem niet enkel hoog, als man van velerlei kennis en met name als kundig liefhebber en gelukkig beoefenaar van schilder- en teekenkunst, maar ook, en wel voornamelijk, om de vele loffelijke hoedanigheden, welke hem, als mensch, versierden.

[Levensbericht van Christiaan Friedrich Illgen]

Niet geheel ook mag ik met stilzwijgen voorbijgaan het plotselijk afsterven op den 4den December van een achtenswaardig buitenlandsch lid, den Leipziger Hoogleraar der Godgeleerdheid, CHRISTIAAN FRIEDRICH ILLGEN, in het jaar 1786 te Chemnitz in Saksen geboren en, sedert het jaar 1835, aan onze Maatschappij verbonden. Hij was inzonderheid, ook in ons vaderland, met lof bekend als uitgever van het

belangrijke *Historisch - Theologische Zeitschrift*; en behoorde tot de niet zeer talrijke beoefenaars der wetenschappen in Duitschland, die door de vertaling van verscheidene stukken van Nederlandsche geleerden, met name ook van onzen geëerden KIST, blijk gaven, dat zij den arbeid der laatsten kenden en op hoogen prijs stelden. Van zijne belangstelling in onze Maatschappij ontving zij meermalen sprekende bewijzen in het geschenk van door hem uitgegevene schriften ter verrijking van hare Boekerij; weshalve zijn aandenken ook ons dierbaar behoort te zijn.

[Levensbericht van Pieter Johannes Uylenbroek]

Slechts ééne week later werd ons een voor de wetenschappen en in 't bijzonder voor de Leidsche Hoogeschool hoogst smartelijk verlies aangekondigd. Op den 11den December namelijk overleed, na eene langdurige verzwakking, in den bloeienden leeftijd van nauwelijks 47 jaren, de Heer PIETER JOHANNES UYLENBROEK, Hoogleeraar bij de Wis- en Natuurkundige Faculteit der genoemde Hoogeschool, dien wij, sedert het jaar 1826, onder onze medeleden mogten tellen. Wel is waar, dat de vervreemdheid van het geliefkoosde vak zijner studiën van dat der Nederlandsche Letterkunde, de menigte van bezigheden, waarmede hij overladen was, de gemoedelijke ijver, met welken hij zijne ambtspligten vervulde, en zijne heerschende zucht om aan de wetenschappen en aan zijne leerlingen nuttig te zijn, hem niet vergunden, eenigen tijd tot bijwoning onzer verga-

deringen, veel min tot deelneming aan onze werkzaamheden af te zonderen; doch ik zou mij om die reden niet ontslagen achten van de verpligting, om U eenige, ofschoon dan ook, uit den aard der zake, zeer gebrekkige schets van het leven en de verdiensten van dezen, ook door mij hartelijk betreurden, man, die, beide als mensch en als geleerde, hoogs beminnelijk en achtenswaardig was, mede te deelen, ware het niet, dat die taak op eene allezins waardige wijze volbragt was door eenen man, daartoe veel beter dan ik bevoegd, zijnen ambtgenoot in de Faculteit en bijzonderen vriend, ons geacht medelid JAN VAN DER HOEVEN. Zijne *Levensschets* toch van UYLENBROEK, geplaatst in den *Algemeenen Konst- en Letterbode** voor dit jaar, is, mag ik onderstellen, door U allen met weemoedig genoegen gelezen; en Gij zult het mij derhalve, vertrouwd ik, zelfs dank weten, dat ik, door een dor en mager geraamte te leveren, den indruk niet verzwakke, dien het beeld des voortreffelijken mans, in die *Levensschets* zoo keurig en krachtig geteekend, op uwe ziel gemaakt heeft.

[Levensbericht van Hendrik Anthon ridder van Rappard]

Ook het jaar, waarin wij thans verkeerden, zag, helaas! een aantal mannen ten grave dalen, die aan het vaderland, de letteren en wetenschappen en aan deze Maatschappij tot sieraad strekten. Reeds

* Zie dat Tijdschrift voor 1845, N. 2 en 3, bl. 18-23 en bl. 34-43.

de maand Februarij gaf ons het verlies te betreuren van twee mannen, die in de loopbaan der Regten grooten lof verwierven, en daarin aan het vaderland gewigtige diensten bewezen. De eerste van hen is Mr. HENDRIK ANTHON *Ridder* VAN RAPPARD, in leven Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en van de Pruissische Orde van den Rooden Adelaar 3de Klasse, en oud Procureur-Crimineel in Gelderland, die op den 6^{en} der genoemde maand, in den ouderdom van bijna 78 jaren, uit het leven scheidde, en sedert het jaar 1828 aan deze Maatschappij verbonden was. Door bevoegde getuigen is mij verzekerd, dat hij door regsgeleerde kundigheden uitmuntte, en in 't algemeen een voorstander en bevorderaar van letteren en wetenschappen, gelijk van al het edele en goede, was. Desgelijks geven zij, die het voorregt hadden hem te kennen, hem den lof van, als mensch, beminnelijk en achtenswaardig geweest te zijn. Hij bekleedde, onder andere eeraambten, vele jaren achtereen de belangrijke waardigheid van Procureur-Crimineel van Gelderland, en spreidde daarin eene zoo onvermoeide waakzaamheid ter handhaving van orde, rust en veiligheid, eene zoo lofwaardige vereeniging van regtvaardigheid en menschelijkheid ten toon, dat men hem, in meer gevorderden leeftijd, niet dan met groot leedwezen daarvan afstand zag doen. Het Hof van Gelderland ontving, na zijn overlijden, een sprekend bewijs van zijne genegenheid en achting, daar hij aan het-

zelve zijne rijke verzameling van regtsgeleerde boeken tot een duurzaam aandenken vermaakte*.

[Levensbericht van Antoni Willem Philipse]

De tweede, niet minder beroemde Regtsgeleerde, die op den 18^{den} der maand Februarij van dit jaar overleed, is de Heer Mr. ANTONI WILLEM PHILIPSE, laatst President van den Hoogen Raad der Nederlanden en Commandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw, dien wij, sedert het jaar 1829, onder onze medeleden mogten tellen. In den jare 1766 te Middelburg geboren, mogt hij den ouderdom van 78 jaren en ruim vijf maanden bereiken, en genoot hij het zeldzame voorregt, van, tot drie dagen vóór zijn afsterven ten gevolge van een hevig zenuwtoeval, zijn' belangrijken post met onafgebroken' ijver te hebben kunnen vervullen. De groote lof, waarmede hij zijne regtsgeleerde studien aan de Leidsche Hoogeschool voltrokken had, en dien hij in het maatschappelijk leven handhaafde, was oorzaak, dat hij weldra in regterlijke betrekkingen geplaatst werd. De ongemeene kunde en ijverige pligtsbetrachting, daarin door hem ten toon gespreid, werkte, reeds vóór meer dan dertig jaren, zijne bevordering uit tot den aanzienlijken en gewigtigen post van Procureur - Generaal van het hoogste Gerechtshof in het rijk. De wijze, waarop hij dien

* Een kort berigt omtrent den Heer VAN RAPPARD komt voor in het *Algemeen Handelsblad* van den 13den Februarij 1845.

post bekleedde, verwierf hem zoo zeer de algemeene achting, dat, toen voor eenige jaren de Hooge Raad der Nederlanden werd ingesteld, niemand waardiger dan hij gekeurd werd, om tot Voorzitter van dit achtbaar ligchaam benoemd te worden. Ook in die betrekking leide hij, bij grondige regtskennis, dezelfde onvermoeide werkzaamheid, dezelfde onkreukbare regtschapenheid, hetzelfde wijze beleid, als in zijne vroegere, aan den dag, en wist zich bij de leden van dien Raad zoozeer bemind en geëerd te maken, dat zijn afsterven hen met diepen rouw vervulde, en zijne nagedachtenis hun steeds dierbaar zal blijven. Hoewel hij zich bij voorkeur aan de beoefening der Regtsgeleerdheid gewijd had, was hij echter in andere vakken van wetenschap en letteren in geen een deele een vreemdeling, en koesterde voor hare lofwaardige beoefenaars groote achting. Inzonderheid ging alles, wat tot den roem des vaderlands, waarvan hij een opregt beminnaar was, in eenige betrekking staat, hem naauw ter harte; en van daar ook, dat hij zich zijne benoeming tot lid onzer Maatschappij gaarne liet welgevallen, en hare jaarlijksche bijeenkomsten, van tijd tot tijd, met zijne tegenwoordigheid vereerde. Onder zijne bijzondere vrienden mogt hij mannen, als een' VAN DER PALM, VAN ROIJEN, APPELIUS, den Oud-Minister VAN MAANEN, DONKER CURTIUS *van Tienhoven* en meer anderen zijner achtbaarste tijdgenooten tellen. In zijn uiterlijk voorkomen was

eerbied wekkende deftigheid met vertrouwen uitlokkende minzaamheid gepaard. Voorstander van al het edele en goede, was hij bovenal een verlicht en hartelijk vereerder van het Christendom, 't welk hij als eene kracht Gods tot zaligheid eerbiedigde. Als getrouw en teederminnend echtgenoot, als verstandig en liefderijk vader, was hij door de liefde der zijnen, niet minder dan zij door zijne liefde, gelukkig, en wordt hij door zijne weduwe en kinderen, die in diepe droefheid zijn sterfbed omringden, op het hartelijkst betreurd. Gelijk zijn aandenken voor hen steeds dierbaar en onvergetelijk zal zijn, zoo verdient zijn naam ook bij alle weldenkende Nederlanders in zegening te blijven.

[Levensbericht van Johan Frederik Lodewijk Schröder]

Ook de naastvolgende Maart ging niet zonder een groot verlies voor de wetenschappen en hare hoogschatters voorbij. Op den 20^{en} dier maand namelijk, overleed de Heer JOHAN FREDERIK LODEWIJK SCHRÖDER, rustend Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkundige wetenschappen aan de Utrechtsche Hoogeschool, voorzittend lid der Commissie tot het vinden der lengte op zee, het verbeteren der zeekaarten enz., Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, lid van het Koninklijk Nederlandsche Instituut en van verscheidene andere geleerde Genootschappen en, onder deze, ook van onze Maatschappij, aan welke hij sedert het jaar 1824 verbonden was. In 1774 te Dortmund, een stadje in het Munstersche, nabij de Eems, geboren,

kwam hij als vijftienjarig jongeling te Amsterdam bij zijnen ouderen broeder, een' geacht heelmester aldaar, om tot den handel te worden opgeleid. Doch een bij dien broeder mede inwonend student aan de Kweekschool der Doopsgezinden ter genoemder stede, de ongemeene leergierigheid van den jeugdigen SCHRÖDER opmerkende, bewoog zijnen ouderen broeder, hem voor de studie der Godgeleerdheid bij het Luthersche Kerkgenootschap te bestemmen, en gaf zelf hem het eerste onderrigt in de oude talen*. Na de Latijnsche Scholen te Amsterdam met lof te hebben doorgelopen, woonde onze SCHRÖDER eerst eenigen tijd de lessen der Hoogleraren aan het aldaar gevestigde Athenaeum bij, doch voltrok zijne letteroefeningen voornamelijk aan de Hoogeschool te Halle, waar de vermaarde FREDERIK AUGUST WOLF vooral een' gewigtigen invloed op zijne vorming oefende, terwijl hij tevens zijne Mathematische studiën, onder den beroemden VAN SWINDEN gelukkig begonnen, ijverig voortzette. Na de voltrekking zijner studien tot Proponent bij zijn Kerkgenootschap aangenomen, betrad hij als zoodanig meermalen den kansel, doch ging, na eenigen tijd als huisonderwijzer bij eene deftige Familie te 's Gravenhage te hebben ingewoond, in den jare 1804 tot een' anderen werkkring over, waartoe

* De hier bedoelde is de Eerwaarde FEENSTRA, thans rustend Leeraar der Doopsgezinden te Sneek.

zijne bedrevenheid in de Wiskunde en de roem, door zijne, bij de Haarlemsche Maatschappij van Wetenschappen bekroonde prijsverhandeling *over de uitgestrektheid der wereld* behaald, welke in 1802 het licht zag, hem den toegang gebaad hadden. In het eerstgenoemde jaar namelijk, werd hij, op aanbeveling van den kundigen AENEAE, benoemd tot Instructeur der School van Zeevaarkunde, door het toenmalige Bestuur dezer Landen te Hellevoetsluis opgericht, waarbij hem tevens de geheele regeling van het onderwijs werd opgedragen. Later, bij de verplaatsing dier School naar Fyenoord, bleef hij, met den rang van Kolonel, aan haar hoofd, gelijk mede bij hare overbrenging naar Enkhuizen, tot aan hare opheffing in 1811. Sedert leefde hij, die in 1809 een allezins gewenscht en gelukkig huwelijk met vrouwe MARGARETHA ANTONIA HEEMSKERK, thans zijne bedroefde weduwe, had aangegaan, eenige jaren ambteloos, doch niet zonder groot nut voor letteren en wetenschappen, te Amsterdam, en stond aldaar bij de kundigste en aanzienlijkste mannen, wier gemeenzamen omgang hij genoot, in groote achting. Meermalen trad hij, zoo in de Maatschappij *Felix Meritis*, als in de daar gevestigde Afdeeling der *Hollandsche Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen*, als spreker op, en opende in den jare 1815, toen hij, van wege die Afdeeling, tot algemeenen voorzitter der Maatschappij benoemd was, hare jaarlijksche vergade-

ring met eene schoone redevoering *over de redekunstige voorschriften van Cicero, getoetst aan die der zedewet en bijzonderlijk aan het gebod der waarheidsliefde*, welke ik mij herinner, dat door mij, gelijk door alle aanwezigen, met het grootste genoegen aangehoord en, na hare uitgave in het III D. van de *Werken* der genoemde *Maatschappij*, met geen minder genoegen herlezen werd. Ik meende deze redevoering bij voorkeur te moeten noemen, omdat zij (om van haren hoogst belangrijken inhoud te zwijgen) naar mijn oordeel, als een proefstuk van echte welsprekendheid, in de school der klassieke oudheid gevormd, beschouwd mag worden, en derhalve ten bewijze kan strekken, met hoeveel regt onze Maatschappij haren schrijver aan zich wenschte verbonden te zien. In het naastvolgende jaar 1816 werd den Heer SCHRÖDER, door zijne benoeming tot Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkundige wetenschappen aan de Utrechtsche Hoogeschool, een tooneel geopend, waarop hij zijne groote kundigheden en uitstekende bekwaamheid om dezelve aan anderen mede te deelen, ten algemeene nutte, luisterrijk kon ten toon spreiden. Eenige jaren later werd hem, bij het onderwijs in 't geen meer bijzonder tot de genoemde Faculteit behoort, ook dat in de redeneerkunde en andere vakken der bespiegelende wijsbegeerte opgedragen. Gelukkig durf ik deze opdracht noemen van wege 's mans ongemeene begaafdheid, om afgetrokkene denkbeelden

en beschouwingen op eene duidelijke en onderhoudende wijze voor te dragen, waarvan ik zelf eenmaal getuige was, toen ik hem, bij eene openbare vergadering der derde klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, met groote belangstelling eene doorwrochte verhandeling *over de prikkelbaarheid* hoorde uitspreken, welke in de Gedenkschriften dier klasse werd opgenomen. Die Gedenkschriften, en niet minder die der eerste klasse van het genoemde Instituut, bevatten nog verscheidene andere opstellen van onzen SCHRÖDER, doch welker opgave, gelijk die der overige schriften van den onvermoeid werkzamen man, van elders te wachten, Gij zeker, bij deze gelegenheid, niet van mij verlangen zult*. Ik eindig derhalve mijn verslag omtrent wijlen ons waardig medelid met de verzekering, dat hij, die als geleerde aan de wetenschappen in 't gemeen, en bijzonder aan de Hoogeschool van Utrecht en het daar gevestigde Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen de belangrijkste diensten bewees, ook als mensch, hoogst be-

* Onder het afdrukken van dit blad, komt mij onder het oog de Rectorale Oratie van den Utrechtsche Hoogleeraar, H. BOUMAN, *dicta publice* d. 3 April. an. 1845. Hij geeft aldaar p. 49-66, uit SCHRÖDERS eigen mond, en van elders, naauwkeurige en volledige berigten nopens denzelfden, en p. 80-82 eene *Notatio scriptorum quae in lucem edenda curavit* Jo. Frid. Lud. Schröder.

minnelijk en achtenswaardig was; eene verzekering, welke gewis bij allen, die het voorregt hadden hem te kennen, gereede en hartelijke toestemming zal vinden.

[Levensbericht van F.G. baron van Lijnden van Hemmen]

Op den 19^{den} der volgende maand April verloor de Maatschappij een harer achtbaarste leden, door het overlijden van den Hoog-Welgeboren Heer F.G. *Baron* VAN LIJNDEN VAN HEMMEN, President van den Hoogen Raad van Adel, Commandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Lid van de eerste Kamer der Staten-Generaal en Curator van 's Rijks Hoogeschool te Leiden. In den jare 1761 uit een' der oudste adellijke geslachten van Gelderland, 't welk vele verdienstelijke mannen aan het vaderland opleverde, geboren, handhaafde hij door uitgebreide kundigheden, ijverige aanwending van dezelve ten algemeenen nutte en velerlei loffelijke hoedanigheden den luister van zijn aanzienlijk geslacht. Hij begon zijne loopbaan als Edelman aan het Hof van wijlen den Erfstadhouder, Prins WILLEM V, en kwam weldra in verschillende ambtsbetrekkingen, doch welke de groote omkeering van het jaar 1795 hem deed verlaten. Sedert besteedde hij zijne kunde en tijd, om, in zijnen kring, zijn gewest door nuttige inrigtingen van dienst te zijn, tot kalmere tijden hem weder vergunden aan het bestuur van zaken deel te nemen. Na de gezegende herstelling van het vaderland in het jaar 1813 en 1814, werd hij geroepen tot Hoofd-Administrateur der Domeinen, en,

bij de opheffing dier Administratie, tot President van den Hoogen Raad van Adel, welke waardigheid hij, gelijk de verdere boven genoemd, tot zijnen dood met grooten lof van kunde en ijver bekleedde. Met veel omvattende kennis toegerust, was hij inzonderheid in de vaderlandsche geschied, oudheden geslachtskunde, gelijk mede in het vak van den Waterstaat, zeer bedreven. Blijken hiervan dragen zijne *Twee Brieven over de Ridderorde van St. Jacob*, en zijne *Verhandeling over de droogmaking van de Haarlemmer meer*, welke gewisselijk niet weinig medewerkte, om die grootsche onderneming tot stand te doen brengen. Gedurende 22 jaren bewees hij, als Curator der Leidsche Hoogeschool, aan dezelve gewigtige diensten, en zocht haren bloei, zoo veel in hem was, te bevorderen. Gelijk de wetenschappen en hare kweekscholen, zoo vonden ook alle nuttige en weldadige inrigtingen in hem een' edelmoedigen beschermer. Waardige bedienaars van het Evangelie, van 't welk hij een geloovig belijder en hartelijk vereerder was, stonden bij hem in hooge achting. In zijnen omgang vertoonde zich geen zweem van trotschheid of vernederende hooghartigheid, maar blonk veeleer ongeveinsde vriendelijkheid en bemoedigende minzaamheid uit. Met één woord, in alle zijne betrekkingen was hij even beminnelijk als eerbiedwaardig. Hij had het zeldzame voorregt van tot in vier-en-tachtig-jarigen ouderdom het volle genot zijner krachten

naar ziel en ligchaam te behouden, zoodat zijn dood nog altijd als een groot verlies beschouwd mag worden. Gewis, het vaderland verloor in hem een' hoogst verdienstelijk' burger, de Leidsche Hoogeschool, gelijk letteren en wetenschappen in 't gemeen, een' kundig' en ijverig' bevorderaar van haren bloei, onze Maatschappij eindelijk, aan welke hij sedert het jaar 1828 verbonden was, een van hare luisterrijkste sieraden.

[Levensbericht van Hendrik baron Collot d'Escury]

In de naastvolgende maand Mei had de Maatschappij wederom smartelijke verliezen te betreuren. Het eerste was dat van Mr. HENDRIK *Baron* COLLOT D'ESCURY *van Heinenoord*, die op den 14^{en} dier maand, na een langdurig lijden, in den ouderdom van bijna 72 jaren, uit het leven scheidde. In den jare 1773 uit een aanzienlijk geslacht te Rotterdam geboren, genoot hij alle de voordeelen eener beschaafde en geletterde opvoeding*. Inzonderheid werd de gelukkige aanleg tot beoefening van letteren en wetenschappen, welke zich in den jeugdigen D'ESCURY reeds vroeg openbaarde, op het gunstigst ontwikkeld en tot een bestendig ijvervuur ver-

* Onder het drukken van dit blad wordt mij, van wege ons geacht medelid, den Heer C.G. BOONZAJER, berigt, dat onze D'ESCURY met erkentelijkheid gedacht aan het eerste onderrigt in de oude talen, 't welk hij van deszelfs overleden vader, den Heer Mr. C. BOONZAJER op de Latijnsche School te Gorinchem genoten had.

hoogd door het onderwijs van den voortreffelijken Rector der Latijnsche Scholen te Rotterdam J.A. NODELL; een' man, die aan grondige en uitgebreide kundigheden eene ongemeene begaafdheid paarde, om jongelingen van edelen aard met eene blakende liefde tot letteren en wetenschappen te bezielen, en aan wien de uitmuntende Hoogleeraar VAN HEUSDE, medeleerling en sedert bestendige vriend van D'ESCURY, erkende zijne vorming grootendeels verschuldigd te zijn. In die school uitnemend toegerust, zette hij zijne letteroefeningen aan de Academie van Groningen, met ijver en het gelukkigst gevolg, voort en werd aldaar, tegen het einde des jaars 1794, met grooten lof tot Doctor in de beide Regten bevorderd, na de verdediging van een uitvoerig Academisch proefschrift, behelzende *eenige uitgelezene aanmerkingen omtrent den eed (selectarum quarundam de jurejurando observationum specimen)*. Twee jaren vroeger, gaf hij aan de genoemde Hoogeschool eene proeve van zijn' uitstekenden aanleg tot beoefening der Latijnsche dichtkunst, voor welke door zijn' leermeester NODELL, zelf een loffelijk beoefenaar dier dichtkunst, eene vurige liefde bij hem ontvonkt was, door het openlijk uitspreken van een dichtstuk in die taal, tot viering der vijf-en-twintigjarige echtverbindtenis van Prins WILLEM V en diens Koninklijke Gemalinne, 't welk, versierd met een aantal lofdichten, onder anderen van zijne beide leermeesters, den Rector NODELL en den

Hoogleeraar RUARDI, in het licht verscheen. Later kwamen van hem nog verscheidene verzamelingen van Latijnsche dichtstukken te voorschijn, welke hem onder de vele gelukkige beoefenaars der dichtkunst in die taal, op welke ons vaderland roem mag dragen, eene wel verdiende eereplaats verzekeren. Na zijne terugkomst van de Hoogeschool, de staatkundige loopbaan door de kort daarop gevolgde omwenteling van het jaar 1795 voor zich gesloten ziende, bragt hij zijne dagen grootendeels in geletterde rust door, doch verzuimde intusschen niet, zoo dikwerf zich daartoe de gelegenheid aan hem voordeed, ten algemeenen nutte werkzaam te zijn. Die gelegenheid werd hem, in ruime mate, aangeboden door de gezegende herstelling van het vaderland in de jaren 1813 en 1814, waartoe hij zelf met meer andere echt Nederlandsche mannen in verbindtenis getreden was. Bij de vernieuwde inrigting der vaderlandsche Hoogescholen in 1815, werd hij tot medebezorger der Leidsche benoemd, en leide, in die betrekking, tot aan zijn uiteinde een' zoo onvermoeiden ijver tot bevordering van haren bloei en luister aan den dag, dat zijne nagedachtenis bij alle hare begunstigers en inzonderheid bij hare leeraren, die van hem steeds de sprekendste bewijzen van welwillendheid en hoogachting ontvingen, bestendig in zegening zal blijven. Door de Staten van Holland tot lid der Tweede Kamer van de Staten Generaal gekozen en in die eervolle roeping meer-

malen bevestigd, vervulde hij op dit luisterrijk tooneel, door verlichte kennis en ijverige behartiging van 's lands belangen, gelijk door kracht van mannelijke welsprekendheid, eene der schitterendste rollen, en trad van hetzelfde niet af, dan om in eene andere niet min belangrijke betrekking, die namelijk van Staatsraad in gewone dienst, tot welzijn van het vaderland met gelijke trouw en kunde werkzaam te zijn. Gelijk zijne verheffing tot die waardigheid ten bewijze strekt van de achting, welke wijlen Koning WILLEM I hem toedroeg, zoo had hij daarvan reeds vroeger blijken ontvangen in zijne benoeming onder de eerste Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw en in zijne later gevolgde bevordering tot Commandeur derzelfde Orde. Doch genoeg reeds van zijne verdiensten als staatsman; keeren wij tot die van den geleerde terug. Ik heb namelijk tot hiertoe niet gewaagd van het onvergankelijk gedenkteeken, 't welk hij voor zijnen roem als zoodanig gesticht heeft door zijn voortreffelijk werk, getiteld: *Hollands roem in kunsten en wetenschappen*. Gij allen, M.H., kent de waarde van dit werk, en ik zal derhalve niet behoeven uit te weiden over de zuiverheid en onderhoudende levendigheid van stijl, over den rijkdom van veel omvattende kennis en uitgebreide belezenheid, over de oordeelkundige waardering der verdiensten van de beroemdste Nederlanders in onderscheidene kunsten en wetenschappen, daarin

allerwege uitblinkende. Gij betreurt het daarom gewisselijk met mij, dat wij door 's mans dood het uitzigt missen van dit uitmuntend werk, waarvan zeven deelen het licht zien, door de bijvoeging van nog een enkel deel geheel voltooid te zien. De uitgave van dit werk, in den jare 1824 aangevangen, deed natuurlijk bij de Tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut het verlangen ontstaan, om hem onder hare leden te mogen tellen; een verlangen, waaraan hij, na de Koninklijke bekrachtiging der op hem gevallen keuze, gaarne voldeed. Gelijk verlangen werd, reeds vroeger, door onderscheidene letterkundige en wetenschappelijke vereenigingen in ons vaderland, met gewenscht gevolg, uitgedrukt. Tot deze behoort met name ook onze Maatschappij, welke, sedert het jaar 1812, op hem, als haar medelid, roem mogt dragen.

De voorgedragene schets der verdiensten van D'ESCURY, als staatsman, en als voorstander en beoefenaar van letteren en wetenschappen, waarbij ik nog de verzekering voegen mag, dat hij, ook als mensch en Christen, de genegenheid en achting van alle weldenkenden verdiende, zal, hoe kort en onvolledig ook, naar ik vertrouw, voldoende zijn, om u allen met leedwezen het groote verlies te doen beseffen, 't welk het vaderland, de Leidsche Hoogeschool, de wetenschappen in 't gemeen en de vaderlandsche Letterkunde in 't bijzonder door zijnen dood geleden hebben, en ons in de regtmatige droef-

heid van zijne nagelatene echtgenoot en kinderen hartelijk te doen deelen.

[Levensbericht van Samuel Iperuszoon Wiselius]

Naauwelijks was ons het overlijden op den 14^{den} der maand Mei van den Heer D'ESCURY aangekondigd, of wij werden op nieuw getroffen door de smartelijke tijding, dat hem, reeds op den 15^{den} derzelfde maand, een onzer beroemdste dichteren en letterkundigen in den dood gevolgd was. In den avond namelijk van dien dag werd door een' plotselijk afsterven, in den ouderdom van 76 jaren, uit het leven gerukt de Heer Mr. SAMUEL IPERUSZOOM WISELIUS, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, lid van het Koninklijk Nederlandsche Instituut en van de meeste letterkundige Maatschappijen in ons vaderland, en onder deze ook van de onze, aan welke hij, sedert het jaar 1819, verbonden was. In den jare 1769 uit een deftig geslacht te Amsterdam geboren, werd hij, om de ongemeene vlugheid en levendigheid van geest, gepaard aan onverzaadbare leergierigheid, welke zich in den jeugdigen knaap vertoonden, wijselijk tot de letteroefeningen opgeleid. Na zich de voornaamste nieuwere talen eigen gemaakt en de Latijnsche Scholen in zijne vaderstad met lof te hebben doorgelopen, zette hij zijne studiën aan de Leidsche Hoogeschool, met ijver en het gelukkigst gevolg voort, aan de beoefening der Grieksche en Latijnsche Letterkunde, voor welke onschatbare voortbrengselen hij met geestdrift was ingenomen, die der Regtsgeleerdheid

parende, in welke hij, naar verdiensten, de waardigheid van Doctor verwierf. Niet geroepen om eene volledige levensschets van WISELIUS te geven, ga ik zijne onderscheidene werkzaamheden en lotgevallen, als burger en huisvader, met stilzwijgen voorbij, en maak van zijne deelneming aan de groote staatkundige gebeurtenissen van zijnen leeftijd alleen daarom, met een enkel woord, gewag, omdat ik mij gerechtigd houde tot de verzekering, dat hij daarin door gemoedelijke overtuiging en opregte vaderlandsliefde gedreven werd. Doch het zijn 's mans groote letterkundige verdiensten, welke, bij eene zamenkomst als de tegenwoordige, onze aandacht vorderen. Van zijne grondige kennis der Grieksche oudheid en geschiedenis getuigen de aantekeningen, met welke hij zijne vertaling der *Reizen van LE CHEVALIER naar Troas* en der *Geschiedenis van Oud-Griekenland*, door DE SALES, verrijkt heeft. In 't bijzonder doen zijne vele dichterlijke kunstgewrochten, en vooral zijne tooneelstukken, hem als eenen man kennen, die met den geest der klassieke oudheid geheel doordrongen was. Hij was namelijk een der eersten, die het Treurspeldicht, waarin men tot hertoe meestal den Franschen trant te slaafs gevolgd was, zoo veel veranderde zeden en begrippen zulks gedoogden, tot de waarheid en eenvoudigheid van het Grieksche Treurspel zochten te doen naderen, en zal gewisselijk, onder de beoefenaars dier verhevenste van alle dichtsoorten in Nederland, door

de onpartijdige nakomelingschap eene der aanzienlijkste plaatsen waardig worden gekeurd. Zijne dichtwerken zijn, met uitzondering van enkele afzonderlijke stukken, met name ook van zijn Treurspel *Karel, Prins van Spanje*, onder den titel van *Mengelen Tooneelpoëzij*, in V Deelen (1818-21) in het licht verschenen; waarbij in 1833 nog een *Nieuwe Dichtbundel* gevoegd werd. Gelijk WISELIUS een sieraad was der vaderlandsche dichtkunst, zoo vond ook de Nederlandsche geschied-, oudheid- en taalkunde in hem een' kundig' beoefenaar. Van zijne grondige kennis en onafhankelijke beschouwing der vaderlandsche geschiedenis getuigt inzonderheid zijn daartoe betrekkelijk hoofdwerk, ten titel voerende: *De staatkundige verlichting der Nederlanderen, in een wijsgeerig-historisch tafereel geschetst*. Men moge ook al met de denkwijze van den schrijver en zijne oordeelvellingen over groote mannen in onze geschiedenis niet, in allen deele, overeenstemmen, niemand echter zal aan dit werk, dat zich ook door zuiverheid en keurigheid van taal en stijl, en eene onderhoudende voordragt grootelijks aanbeveelt, hooge waarde ontzeggen, als eene belangrijke bijdrage tot opheldering van vele merkwaardige punten dier geschiedenis behelzende en niet weinig bevattende, dat eene aandachtige overweging allezins waardig is. Van zijne kennis der vaderlandsche oudheidkunde dragen de Gedenkschriften der Tweede klasse van het Konink-

lijke Nederlandsche Instituut loffelijke blijken; en dat hij ook de Nederlandsche taal grondig beoefend had, getuigen, onder meer andere proeven*, de door hem bewerkte letters in het *Uitlegkundig Woordenboek op de werken van Hooft*, door dezelfde klasse uitgegeven. In 't gemeen had de genoemde klasse, bij welke hij vele jaren achtereen den post van Secretaris bekleedde, aan hem, zoo in die betrekking, als in die van lid, groote verplichtingen, welke zijnen naam bij haar steeds in achtting zullen doen blijven. Ook onze Maatschappij ontving van hem vele aangename bewijzen van belangstelling. Hiertoe breng ik (om van de toezending zijner schriften niet te spreken) de opdracht aan dezelve van zijn bovengenoemd werk over *de Staatkundige verlichting der Nederlanderen*, zijne veelvuldige bijwoning van hare jaarlijksche bijeenkomsten, en bovenal de keurig uitgewerkte advijzen, waarmede hij, tot beoordeelaar van ingekomene prijsverhandelingen benoemd, haar omtrent derzelver waarde voorlichtte. Dan genoeg reeds meen ik gezegd te hebben, om U te doen erkennen, dat ik de letterkundige verdiensten van WISELIUS met regt *groot* genoemd heb. Ook als mensch, heeft hij door vele loffelijke hoedanigheden aanspraak op onze hoogachting. Het is waar, de

* Hiertoe behoort ook zijne *Welmeenende toespraak aan jeugdige dichters*, 1826.

hem eigene levendigheit en vurigheid van aard, ten gevolge van een' zamenloop van buiten hem gelegene oorzaken niet genoeg bedwongen, had bij hem zekere ligtgeraaktheid voortgebracht, welke hem, bij wezenlijke of gewaande beledigingen, somwijlen buiten de palen eener wijze gematigdheid voerde, doch die zelfde levendigheit en vurigheid van aard deed hem ook, 't geen zijne overtuiging hem als waar, goed en loffelijk leerde kennen, zonder eenigen menschenschroom, met edele geestdrift voorstaan. Voorts komt hem de lof toe van een getrouw vriend, een zorgvuldig vader, een liefderijk echtgenoot, wien de gedachtenis eener beminnelijke en zachtaardige gade, welke hij vele jaren overleefde, steeds dierbaar en heilig bleef, een opregt vereerder eindelijk van het Christendom geweest te zijn, welks hooge waarde hij door velerlei rampen had leeren kennen, en onder welks waardige dienaren hij het zich tot eer rekende, eenigen zijner gemeenzaamste vrienden te mogen tellen.

Hiermede de mij heden opgelegde taak volbragt hebbende, eindig ik mijne aanspraak met uitboezeming der hartelijkste wenschen voor den steeds toenemenden bloei dezer Maatschappij en de welvaart van alle hare leden.

De Vergadering bedankt den Voorzitter voor deze Aanspraak, en verzoekt dat dezelve, naar gewoonte, in de Handelingen van dezen dag moge gedrukt worden. - Hierna overgegaan wordende tot de behandeling der onderscheidene punten in den Brief van Beschrijving vermeld, leest de Secretaris, Mr. J. T. BODEL NYENHUIS, het volgend Verslag van het verhandelde op de Vergaderingen der Maatschappij gedurende dit afgelopen jaar.

I.

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

Sedert Gij U, in grooten getale, aan dit oord deedt vinden, is er al wederom geheel een jaar verstreken: een jaar met al zijne afwisselingen, ja met zijnen dubbelen winter; een jaar, meestal in koude temperatuur gehuld, welke ons tot zeer onlangs nog, en veel langer dan gewoonlijk, is bijgebleven. Mogt desnietteenstaande de pen en de mond en de hersenen uwer Medeleden geenszins werkeloos gebleven zijn in hetgeen van hun ook op dit grondgebied gevorderd werd, zoo zouden wij alhier zonder bloezen bijeen kunnen komen, en elkander als werkzame leden de hand drukken. Verneemt uit de twee thans volgende Rapporten -

zoo van den Secretaris als van de Bibliotheeks - Commissie - wat er bij ons gedaan is, en of men zich onderling verheugen kan, - dan of de winter op onze Maatschappij een nadeeligen invloed heeft uitgeoefend.

Wij hebben, kort na onze laatste Algemeene Vergadering het voltooide, zesde deel onzer Werken rondgezonden: over welks inhoud, als tot Uwe kennis gekomen, wij hier zwijgen. Met den druk van een volgend deel is een begin gemaakt, en dat wel, ter vereenvoudiging onzer werkzaamheden, op eene Leijdsche drukpers. De Hoogleeraar CLARISSE heeft zijn toegezegd werk (*Zie Handd.* 1843. bl. 53. en 1844. bl. 48.) voltooid; het *Sterre- en natuurkundig onderwijs*, gemeenlijk genoemd *Natuurkunde van het Geheel-Al*, aan zekeren Broeder GHERAERT toegeschreven, is, met collatiën, kortere en bredere aantekeningen, als ook een glossarium en registers verrijkt, aanvankelijk ter perse. Daarbij heeft ons Haagsch medelid Mr. L.P.H.C. VAN DEN BERGH denzelfden arbeid verrigt aan den Roman van *de Kinderen van Limborg*, waarvan het beste HDS., dusver onuitgegeven, in onze Boekerij berustende was, en eene tweede, dat te Brussel in de Koninklijke Bibliotheek zich bevindt, aan gemelden Heer ter collationering was toevertrouwd*.

* Nog andere bijdragen zijn den bewerker te stade gekomen. Twee niet geheel onbelangrijke fragmenten op perkament van denzelfden Roman, in het bezit van den Rotterdamschen Med. Dr. J.R. GROSHANS, zijn geheel onverplicht, door dezen, met nog een derde perkament blad van een dus ver nog onbekend oud Nederlandsch dichtwerk, der Maatschappij ten geschenk aangeboden, en in Nov. I. I. ter Vergadering overgelegd.

Dit een en ander betreft echter meest onze taalkundige werkzaamheden. - Over onze Geschiedkundige, hoop ik èn straks iets naders te zeggen, èn deze ontvangen veelligt nieuwen toevoer uit ééne ingekomene Prijsverhandeling: het derde punt onzer werkzaamheid van heden zal daaraan moeten gewijd zijn; gelijk het vierde, aan onze nieuwe Prijsvragen, ditmaal uit de klassen van Dichtkunst en Welsprekendheid genomen, en ons verschaft door de in Maart daartoe benoemde Commissie van de HH. VAN ASSEN, GEEL, LA LAU, VAN DER POT en HUYSER.

Verschillende onzer Leden letteden met vrucht op den wenk, dien wij aan het einde van onzen Beschrijvingsbrief in de laatste jaren herhaalden: zij zonden ons de vrucht hunner werkzaamheden in HS. over, deels tot voorlezing in de Maand-Vergaderingen, deels tot mogelijke plaatsing in de *Werken*. Doch wij spreken eerst over een paar stukken van overledenen.

Het Legaat van ons overleden Lid VAN BOLHUIS, zijne aantekeningen op zijne *Geschiedenis der Noormannen* (*Handd.* 1844, bl. 61, 62.) zijn aan

de Commissie van Geschied- en Oudheidkunde ter hand gesteld, welke meende zulks te moeten mededeelen aan den Correspondent der Commissie, den Heere SCHOTEL te *Chaam*, die zich met de uitgave van wijlen VAN BOLHUIS'S *Verspreiden Letterarbeid* belasten wilde. Daar deze bundel echter niet dan kleinere stukken bevatten zal (bijaldien ze in het licht verschijnt) en *de Noormannen* daar buiten blijven, heeft de Commissie besloten het HDS., bij eventuëelen herdruk van dit hoofdwerk des overledenen, te moeten aanbieden aan eenig' deskundigen, die de zorg der redactie daarvan zou willen op zich nemen. Het HDS. is daartoe in onze Bibliotheek nedergelegd. - Nagenoeg gelijksoortig was de afloop des rapports over een exemplaar van wijlen des Heeren HOEUFFT'S *Naamsuitgangen van Nederlandsche plaatsn*, waaraan deze, sedert de uitgaaf van dat werkje in 1816, tot in zijnen hoogen ouderdom, aantekeningen had toegevoegd. Dit exemplaar nu hadden wij op 's mans Boekenveiling aangekocht, en werd, tot rapport, aan dezelfde Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde toevertrouwd. Volgens haar oordeel, den 20 December uitgebragt, hadden die aantekeningen, hoezeer belangrijk, echter zonder het werkje luttel waarde; en ook deze zijn dus in onze Boekerij ter beschikking gesteld van hem die het belangrijk werkje dus verrijkt, andermaal mogt willen het licht doen zien. - Over drie Neder-

landsche taalkundige fragmenten uit een Mecklenburgsch HDS. (waarvan zie breeder, *Handd.* 1844. bl. 50), rapporteerde uitvoerig en zaakrijk een onzer jongste medeleden, de Heer M. DE VRIES, in onze Resumtie-Vergadering (van 21 Junij), met dezen uitslag, dat het afschrift derzelve, door zijne hand, met eenige toelichtingen en een facsimilé van het belangrijkste der drie stukken, toegevoegd is aan onze HDSS., ten einde, voor zoo ver zij er vatbaar voor zijn, bij tijd en wijle voor onze Werken te worden bearbeid. - Prof. H.W. TYDEMAN bragt ter tafel, in de October-Vergadering eenige fragmenten van een Nederduitsch *Getijdeboek*, op welke in de volgende Vergadering door Ds. VAN HARDERWIJK, aan wien zulks was opgedragen, rapport gedaan, en het een en ander, ter nadere vergelijking met onze overige Getijdeboeken, in de Bibliotheek geplaatst werd. - Nog werd, in dezelfde October-Vergadering ingebracht eene Verhandeling van ons medelid, Dr. BRILL te *Zutphen*, behelzende eene uitvoerige taal- en zaakkundige toelichting van een fragment eens Nederlandschen Leerdichters der 13de Eeuw, NOYDEKIN; de Leden der Commissie hiertoe benoemd, bestaande uit de HH. SIEGENBEEK, KIST, VAN HARDERWIJK en M. DE VRIES, bragten onderscheidenlijk, in de Vergadering van 7 Februarij, hun rapport in, hoofdzakelijk hierop uitkomende, dat volgens hen, dit opstel minder voor onze Werken dienen kon,

zoo om andere door hun aangevoerde redenen, als dewijl dit en andere fragmenten dezes dichters, bereids door wijlen Mr. W. BILDERDIJK in zijne *T. en D. Verscheidenheden* (III. 160.) zijn uitgegeven. - Over de waarde van een door ons verkregen HDS. van kerkelijke Gezangen, in de vorige Eeuw op muziek gebragt en getiteld: *Barberts Kruckestoel*, in November in Commissie gesteld, bragten de HH. SCHRANT, KIST en L.P.H.C. VAN DEN BERGH in de Vergadering van December ieder hun rapport uit; terwijl het aan bijzondere kenners der kerkelijke toonkunst door ons is aanbevolen, zulks nader van dien kant te beoordeelen. - Van ons pas benoemd medelid HERMANS te 's Hertogenbosch, kregen wij ter lezing in de October-Vergadering, een stukje getiteld: *Costers uitvinding der Boekdrukkunst toegelicht en nader bevestigd*. De Schrijver onderwierp het aan ons oordeel. De gewone Vergadering van Februarij deelde ons daarop de uitvoerige adviesen der Commissie mede, hier voor benoemd, bestaande uit de HH.A. DE VRIES, JOH. ENSCHEDÉ en A.D. SCHINKEL; benevens den Hoogleeraar A.H. VAN DER BOON MESCH. Uit de wijze van plaatsing van letters op zekere zilveren cachetten der 14e Eeuw, te 's Hertogenbosch voorhanden en ten raadhuize aldaar bewaard, had de Schrijver gemeend de uitvinding der Boekdrukkunst met beweegbare letters te kunnen verklaren. Doch, op typographische en scheikundige gronden beide,

werd, door de genoemde Rapporteurs, het hoogstonswaarschijnlijke, ja onmogelijke zijner gissing uiteengezet. - Nog een paar stukken kwamen tot ons, waarvan hier melding gemaakt moet worden: ik bedoel vooreerst het, in vroeger *Handd.* (1844. bl. 54) reeds medegedeelde overzicht der Nederlandsche Geschiedenis in Gedenk-, Leg- en Strooipenningen enz., ten vervolge op VAN LOON, van 1715 tot 1839, door den Heer BOONZAJER ons toegezonden, om, gedrukt zijnde, den verzamelaars in dit vak ten *legger* te dienen en ter aanvulling. Het rapport in dezen, aan de HH. KIST, VANDER CHIJS en hem die thans tot U spreekt, opgedragen, als Leden der Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde, werd in die Commissie den 11 October ingebragt, en toonde zoo wel de te vele leemten dezer Lijst, als de mindere gepastheid, van onze zijde, om hieromtrent de eerste Letterkundige Instelling onzes Lands, die sedert lang aan deze zaak werkzaam is, te willen schijnen afbreuk te doen. Mogt slechts die Instelling in de gelegenheid gesteld worden, deze hare afgebroken werkzaamheden, eenmaal weder met langzamen, maar zekeren tred voort te zetten en te voltoojen! - Eindelijk werd, dezen winter, in onze handen gesteld eene uitvoerige verhandeling onzes Medelids EEKHOFF, te *Leeuwarden*, over den Nederlandschen, en door inwoning Frieschen, dichter der 17de Eeuw, JAN JANSZ. STARTER. Ettelijke stukken hiervan, in eene tweede Vergade-

ring der maand Februarij medegedeeld, werden met genoeg aangehoord, en geleidden tot het meer verwijderd doel des opstellers, het benoemen eener Commissie, om de geschiktheid daarvan voor onze Werken te beoordeelen. Het Rapport, in de maand April door de HH. SCHRANT, DOIJER en uw tegenwoordigen spreker uitgebragt, was in het algemeen van een' zeer gunstigen aart en strekte, mits eenige hoognoodige bekortingen, tot beantwoording aan het tweede doel des zenders. Wij hopen, dat de beslommeringen van zijnen bezigen werkkring hem tot die inkortingen den noodigen tijd zullen overig laten.

Laat ons nu zien wat er van onze *sphragistische* verzameling geworden is, wier eerste vestiging wij in het vorige jaar U mogten mededeelen (zie *Handd.* 1844. bl. 51, 52). Onze toen uitgesproken en in druk uitgegane wensch is gehoord, ter harte genomen en rijkelijk vervuld geworden. Zoo vroeger, als later, is er door verschillende hier aan voldaan, zoodat de namen der schenkers tot nu toe bestaan uit de Leden BOONZAJER, GUYOT van *Nymegen*, JANSSEN, Jkhr. F.A. *Ridder* VAN RAPPARD, Mr. *Baron* SLOET TOT OLDHUIS te *Zutphen*, WTTEWAELL, en uw tegenwoordigen spreker, waarbij zich van buiten de Maatschappij voegen komt een voornaam liefhebber te *Utrecht*. Daarenboven verkregen wij van den Directeur van het Koninklijk Museum van Zeldzaamheden te 's *Gra-*

venhage de vergunning om van de stempels aldaar voorhanden, 54 in getal, afgietsels in wassche te doen vervaardigen; en de Heer S. VAN DER PAAUW, Stedelijk Architect te *Leyden*, deed ons van vele zegels, onder hem berustende, de dubbelen toekomen. Het een en ander staat thans onder het bijzonder toezigt van den ontwerper dezer geheele zaak, den Heer Dr. JANSSEN, welke eene, voor als nog toereikende, plaats daarvoor heeft ingeruimd, en na alles in behoorlijke orde geschikt, en er aan toegevoegd te hebben zijne eigene gipsen afdrukken der Romeinsche edelgesteenten in ons Vaderland gevonden, (voor zoo verre die door hem zijn opgespoord geworden), den volledige Inventaris in de Vergadering van April ter tafel gelegd heeft, waarvan wij eene korte opgave hierbij voegen (Zie de Bijl.). Daarna is dezelve bij herhaling nog door den Heer BOONZAJER vermeerderd, waardoor het aantal tot 591 geklommen is. Voeg hierbij, dat ons door het Medelid H.W. TYDEMAN enkele wapenkaarten geschonken zijn, die ook als bijdragen tot deze wetenschap zijn aan te merken; en dat de Heer L.P.H.C. VAN DEN BERGH ons, in HS., eenige afteekeningen en beschrijvingen van oude Geldersche wapens, uit het Nijmeegsch Stads Archief oorspronkelijk, heeft overgezonden, die in de October-Vergadering ingebracht, en later door eene Commissie (van de Leden KIST en JANSSEN) beoordeeld zijn: en Gij zult met mij instemmen dat

wij reden hebben om meer dan te vrede te zijn over deze eerstelingen.

Gij verwacht ook van ons een woord over het Gedenkteeken ter eere des Hoogleeraars VAN DER PALM, en wel ten gevolge der verwijzing in onze *Handd.* 1844 (bl. 67, 68). Het Bestuur van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen heeft zich deze zaak aangetrokken. De gelden, daartoe uit Oost-Indiën, of liever uit Java, ons beloofd en verwacht, zijn ons, wel is waar, door de geldelijke moeilijkheden die de Koloniën drukken, tot dus ver niet geworden, doch de som is ons, bij Missive van den Secretaris Mr. P. MIJER, ons Medelid, kenbaar gemaakt en dagelijks in te wachten. Aan het monument zelf zal denkelijk in dezen zomer, door kleuring van den dus ver witten kerkwand, de laatste hand gelegd worden. Door den ervaren Graveur J.B. TETAR VAN ELVEN hebben wij, op kosten der Maatschappij, eene afbeelding van hetzelfde in staal doen vervaardigen, waarvan de afdrukken op folio formaat door ons in het voorleden jaar aan alle de intekenaars gratis uitgereikt geworden zijn. Op de exemplaren, die wij, per missive, aan Z.M. en aan Z.K.H., Prinse FREDERIK de eer hadden af te zenden, mogten wij, in dato 19 September en 5 October door Hoogstderzelver Kabinetssecretarissen eene zeer beleefde dankbetuiging erlangen. Ook hebben wij eenige exemplaren ter hand gesteld aan de familie van den overledenen

zelve: en het heeft ons mogen gebeuren daarvoor en voor geheel deze onderneming eene ons hoogstaangename dankbetuiging van harentwege te erlangen.

Het wordt tijd, dat wij ulieden over onze Vergaderingen zelve gaan onderhouden. Onze Maandelijksche bijeenkomsten zijn niet alleen geregeld, volgens art. 14 der Wetten, gehouden, maar nog daarenboven, is èn eene in Januarij èn eene tweede of buitengewone Vergadering in Februarij, door genoegzame bouwstof voor onze Leesbeurten, daaraan toegevoegd geworden.

In October werd er, (behalve een rapport van ons, naar 's Hage vertrokken, Medelid BUYSKES over een oud Nederlandsch drukwerk der 15de Eeuw, en een onuitgegeven Gedicht van het Lid J. DE JONGHE, te *Brugge*) gelezen het boven vermelde Stuk van Dr. HERMANS over *L.J. Coster*. De Hoogl. SIEGENBEEK sprak, in November, over *een deel der Interrogatoiren, door VAN OLDENBARNEVELD voor zijne gedelegeerde Regters ondergaan*; de Hoogleeraar SCHRANT onderhield ons, in December, over *koning ALFRED den Grooten, als vorst, als geleerde en als mensch: uw dienstvaardige dienaar, de tegenwoordige spreker, ontvouwde, in Januarij, de verdiensten van Floris Balthasar, en zijne beide zonen, Balthasar Floriszen van Berckenrode en Cornelis Floriszen van Berckenrode, als Nederlandsche Landmeters en Kaartgraveurs in de eerste helft der 17de Eeuw*; dezelfde las, voor

het Lid EEKHOFF, in het eind van Februarij, eenige stukken uit de boven reeds vermelde Verhandeling over STARTER, nadat de Hoogl. LAUTS dien zelfden avond ons vooraf over JAN HUIGEN VAN LINSCHOTEN en zijne *Reizen* onderhouden had. In Maart eindelijk, leverde de Hoogl. Mr. VAN ASSEN ons eene *beredeneerde vermelding van eenige woorden onzer moedertaal, naar aanleiding van WEILANDS Groot Woordenboek*, en Mr. DE WAL, die welhaast onze stad voor *Utrecht* ruilen zoude, eene *proeve eener oudheid- en taalkundige verklaring van het woord Nachtmerrie*. De toezegging van eene Voorlezing voor het aanstaande seizoen hebben wij, reeds in April l. l., van den Hoogl. ROIJAARDS ontvangen, en - de Secretaris is heden bereid om op het Bureau aan te teekenen de namen van allen die zich, door dit voorbeeld opgewekt gevoelen, en met hetzelfde doel bij hem zich willen aanmelden!

Doch niet alleen onze Maandelijksche Vergaderingen hadden plaats: wij hielden ook die van onze voortdurende *Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde*. Die bijeenkomsten waren vijf in getal; de tien leden der Commissie, welke dit jaar den zoo even vermelden Mr. J. DE WAL in hunnen kring mogten zien opgenomen, vergaderden op 11 October, 20 December, 28 Februarij, 14 Maart en 11 April. Door afwisseling van medegebragte bouwstof werden deze avonden ver-

aangenaamd. Wij behandelden er wat door de Maandelijksche Vergaderingen aan de Commissie ter overweging was opgedragen en waarvan het een en ander boven vermeld is. Doch ook andere punten kwamen ter sprake. Want, toen in het verlopen najaar de mare tot ons doordrong dat de voormalige vesting *Loevestein* in een zoogenaamden versterkten toren zou veranderd worden, werd er besproken en den Secretaris opgedragen te schrijven aan ons Medelid, den Heere Secretaris-Generaal van Oorlog, Jkhr. F.A. *Ridder* VAN RAPPARD: dat men toch gedachtig mogte zijn aan de vaderlandsche herinneringen aan dezen plek verbonden, en in dezen handelen mogt, gelijk 20 jaren geleden, door tusschenkomst van het Koninklijk Nederl. Instituut en van ons, bij de van landswege voorgenomene slooping van het *Muider*-slot. Het heusche antwoord van gemelden ambtenaar, in dato 23 October, luidde tamelijk geruststellend; en ook van elders vernamen wij, dat ten minsten het vertrek van HUIG DE GROOT bij de ontworpen verbouwing ontzien zoude worden. - De voornaamste bijdragen, door de Leden in de Commissie-Vergaderingen behandeld, betroffen voorts (om er iets van te noemen), bij monde van Prof. KIST eenige wedergevondene fresco's in de Hoofdkerk der Hervormden te *Zalt-Bommel*, als toevoegsel tot zijne gedrukte Verhandeling over de *Doodendansen*. Prof. TYDEMAN toonde ons eerst

(in October) 30 brieven, onder hem berustende, van Mr. HENRIK CANNEGIETER aan Mr. GERARD VAN LOON, over oudheidkundige onderwerpen; later (in Maart) twee brieven van Mr. ROMBOUT HOGERBEETS, van 1595 en 1625: den laatsten vooral merkwaardig, als zijnde uit *Loevestein* geschreven en van zijnen Godsdienstigen zin getuigende. Dr. JANSSEN toonde (in December) eene Romeinsche inscriptie, in cursive letters, bij *Nijmegen* gevonden en sedert door hem uitgegeven; en (in Februarij) afteekeningen van de nieuw ontdekte muurschilderijen in de afgebroken wordende Hoofdkerk der Hervormden te *Gorinchem*, het een en ander door zijne aanmerkingen toegelicht. BODEL NYENHUIS deelde (in October) mede een paar formuliergebeden, welke in de 17^e en 19^e Eeuw in gebruik waren in de Vergadering van Directeuren voor den Levantschen Handel en Navigatie in de Middellandsche Zee: een Collegie, als wij weten, te Amsterdam weleer gevestigd en waarvan wij de opheffing, in onzen tijd geschied betreuren; later (in Februarij) bragt hij ter tafel alle de nog voorhandene afbeeldingen van het zoogenaamd Mirakel ter Heiliger Stede, waarvan in Maart daaraanvolgende de verjaring gevierd werd; terwijl het Lid VAN DER CHIJS (in Maart) ons de afteekening van eenen merkwaardigen steenen doodkist vertoonde, te Egmond op den Hoef bewaard, geschetst in 1744 door den Delftschen Schilder J. VAN DER LELIJ.

Nog iets anders hield ons bezig. Uit de Rapporten rakende HOEUFFT'S meergemeld Werkje *over de Naamsuitgangen*, ontsproot ten deele een denkbeeld van Prof. KIST om de aandacht te laten gaan over de Provinciale Dialecten en hare onderlinge verwantschap. Dit gaf hetzelfde Lid aanleiding tot een voorstel om te beproeven, uit onze Maatschappij te doen uitgaan een *Archief voor Nederlandsche Geschied- en Oudheidkunde*, waarin grootere en kleinere stukken, de genoemde onderwerpen in haren ruimsten omvang rakende, zouden kunnen nedergelegd worden. Dit denkbeeld werd, ter nadere overweging en bearbeiding opgedragen aan eene tijdelijke Sub-Commissie, bestaande uit de HH. KIST, JANSSEN en DE WAL, welke den 28^{en} Februarij, bij monde van Dr. JANSSEN een Rapport uitbragt, waarvan tijdsgebrek hier de mededeeling verhindert. Hier aan was verbonden het plan om onze, bereids in 1842 benoemde, Correspondenten der Commissie (*Handd.* 1842. bl. 45) te vermeerderen, vooral uit enkele personen, later onder onze Medeleden opgenomen. Van de eerste waren nog 31 in leven, iets meer dan een dergelijk aantal, 38, hebben wij er aan toegevoegd en hun bij eene Circulaire waarin het Ontwerp uit één gezet was, hiervan kennis gegeven. Het mogt ons gebeuren, van schier allen toestemmend antwoord, van sommigen de belofte van meerdere of mindere bijdragen te erlangen.

- Nog werd, ter meerdere

werkzaamheid onzer Correspondenten, door een hunner ons voorgeslagen, of 't niet doenlijk ware de Correspondenten in de grootere steden of wel de Leden zelve der Maatschappij aldaar, aan te sporen, om hunne medeleden, terzelfde plaatse woonachtig, nu en dan bijeen te roepen tot onderlinge werkzaamheid, en de slotsom hunner onderzoekingen jaarlijks aan ons, vóór de Algemeene Vergadering mede te deelen; om alzoo mede tot bouwstof voor het jaarlijksch Verslag te doen dienen. Welk denkbeeld, zoo het in de grootere plaatsen uitvoerbaar gerekend wordt, ons niet dan aangenaam wezen zoude, en volvaardig alhier ter uwer kennis gebragt en uwer behartiging aanbevolen wordt.

En zoo zijn wij langzamerhand, M.HH., van de *zaken* tot de *personen* gekomen, van onze werkzaamheden tot de Leden zelve. Gij gevoelt, die het doel wil, moet ook de middelen willen. Waar ons derhalve door den dood of anderszins, leden ontvallen zijn, wenschten wij ook in het afgelopen jaar in dit gemis te voorzien. Uwe, in Junij l. l. benoemde, zoo *in-*, als *buitenlandsche* Leden hebben allen zich deze benoeming laten welgevallen; ja ook van buitenslands kregen we uitvoerig schrijven van eenige derzelve. En nu zullen weder, zoo straks, nieuwe Candidaten aan uwe keuze onderworpen worden. Doch wat rekenen wij toch op menschenlevens! Een der Candidaten, in onze Aprils-

Vergadering, daartoe bij stemming benoemd, Dr. H. POL te *Amsterdam*, een man in de vaag zijns levens, is vóór dat onze stemlijst afgedrukt was, bereids overleden. - Van de vrijheid om stedelijke leden aan onze Maatschappij toe te voegen, hebben wij dit jaar (in de October- en Maart-Vergaderingen) gebruik gemaakt met betrekking tot de HH.J.A. DE FREMERY, Prof. J.H. SCHOLTEN en *Baron* G.J.C. VAN MASSOW; terwijl wij ten slotte nog moeten melden, dat even zoo vele stedelijke Leden in den jaren 1843 en 1844, (om redenen, zoo wij hopen, voor hen geldig) van het Lidmaatschap afgezien of daarvoor bedankt hebben, de HH.P.G. MESS, Prof. M.J. MACQUELIJN en Prof. C. PRUYS VAN DER HOEVEN.

Hierop vraagt het lid LEEMANS het woord en brengt eenige gewigtige bedenkingen in tegen het ontwerp ter uitgaaf van een Archief voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde. Nadat onderscheidene Leden over dit onderwerp het woord gevoerd hebben, wordt bepaald dat de maandelijksche Vergadering nader over die zaak beraadslagen en, de Historische Commissie gehoord hebbende, dienaangaande bij de volgende Jaarlijksche Vergadering een voorstel hoopt te doen.

II.

Veel korter kunnen wij zijn omtrent het tweede punt van beschrijving, het Rapport over onze Bibliotheek.

Ik trede terstond ter zake door op te merken dat de Hoogl. TYDEMAN, welke volgens onze Instructie in 1844 moest aftreden, nu een jaar geleden, in de Resumtie-Vergadering van 21 Junij, weder voor drie jaren is ingekozen en zich die keuze gereedelijk heeft laten welgevallen.

Het heeft Uwer Commissie, dit jaar, aan werkzaamheid, voorwaar! niet ontbroken. Want, behalve dagelijks terugkerende bezigheden in het loaal der Bibliotheek, waarmede we U niet vermoeijen zullen, is de druk van den Catalogus, meestal door de zorg van ons Medelid BERGMAN. bedachtzaam voorwaarts gegaan. In de eerste plaats de druk van ons *tweede* deel: waarvan de Nederlandsche Geschiedenis en de letterkundige Geschiedenis van Nederland is afgedrukt, en de druk van de Geschiedenis en letterkunde der vreemde volken thans in volle werking is. Tot het *eerste* deel van den Catalogus behoort onze groote verzameling van *Tooneelspelen*. Nadat deze opgeschreven waren (zie hierover meerder in de *Handd.* 1844. bl. 67), zijn de titels geverifieerd en ook hiervan is de druk aangevangen.

Wat van het een en ander dier deelen, in dit jaar de pers verlaten heeft, bevindt zich hier ter tafel.

Er wordt van de Boekerij met mate gebruik gemaakt. Als de Catalogus afgedrukt en den leden zal toegekomen zijn, zal dit gebruik gewis nog veel toenemen. Onze HDSS. zijn onder de gewone cautiën uitgeleend geweest, meest aan onze Medeleden: als aan de HH. SLOET (te Zutphen), HALBERTSMA, CLARISSE en L.P.H.C. VANDEN BERGH: de twee laatsten met doel om voor onze *Werken* te doen dienen. Één HDS. is ter hand gesteld aan den Wel Eerw. Heere P. LEENDERTZ, WZ., (dus ver geen Lid der Maatschappij), en wel met voornemen van uitgave. Het is *der Minnen Loep*, vroeger aan CLAES WILLEMSZ toegeschreven, nu verklaard te zijn van DIRC POTTER: het eerste deel van dit HS. is dezer dagen in druk verschenen en ons beleefdelyks geschonken.

Onze letterschat is op meer dan ééne wijze vermeerderd, hetzij door *aankoop*, hetzij door *geschenken*. De *gekochte* waren op *binnenlandsche* auctien, van Prof. LENTING en Mr. TRESLING en eene voortreffelijke Haagsche verkooping van 7 April jl. bij de Gebroeders van Cleef gehouden, (om van kleinere niet te gewagen); of ook verkregen wij ze op *buitenlandsche*, te *Halle*, *Leipzig* en *Greifswald*: uit de nalatenschap der geleerden, GESE- NIUS (26 stuks), SCHUDEROFF en BRANDES (9), en SCHILDENER (18), meest geschriften van taal- en oudheidkundigen aart. Ook enkele nieuwe werken, in eene aanteekening te vermelden*.

De *geschenken*, dit jaar verkregen, waren, ge-

* Bijzonder voor het vak van *Taalkunde* komen hier in aanmerking: *de Werken der Vereeniging ter bevordering der Oud-Nederl. Letterkunde*, drie stukken, als *'t Boec van den Houde*, *Karel de Groote en zijne XII Pairs*, en *der Minnen Loep*; *Iets over de Spelling der bastaardwoorden*; een tiental stukjes in het Landfriesch in de laatste jaren verschenen; GEYER'S uitgave van den *Reinhard Fuchs*, HAUPT'S *Engelhardt*, en zijn Tijdschrift *Altdeutsches Alterthum* (voortzetting), de Oudfransche Roman *Flore und Blanceflor*, de *Roman de la Rose*, éd. MÉON, BERNHARDI'S *Sprachkarte Europa's*, het slot van GRAFF'S *Deutscher Sprachschatz* en van DE ROQUEFORT, *Glossaire de la langue Romane*, JOHANNEAU, *mélanges étymologiques*, POUGENS, *Archéologie Française*, en DIETRICH, *altnordisches Lesebuch*. Voor de *Geschied-* en *Oudheidkunde* verdienen opmerking: BRINKMEIJER, *Handbuch der historischen Chronologie*, HOMAYER, *Sachsenspiegel*, 2er band, 2e Lief., DODT, *Archief van Utrecht*, 4e deel, BUDDINGH'S Verh. over het *Westland*, de voortzetting van HERMANS'S *Bijdragen*, van SMITS'S en SCHOTEL'S *Dordrecht*, en van den *Overijselschen Almanak*. Voor de *Dichtkunde*, de uitgave van VONDELS *kleine dichtstukken* door Prof. LULOFS, de *Gedichten* van wijlen Mr. P.L. VAN DE KASTEEL, 2e deel, die van Mr. SIFFLÉ, enz.

lijk vroeger, vooreerst van verscheidene Maatschappijen. Uit 's *Hertogenbosch*, de Handelingen van 't Provinciaal Genootschap, aldaar gevestigd; even zoo, het jaarlijksch Programma van de Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen. Van het Utrechtsch Genootschap, behalven haar Programma, één door haar bekroond geschrift, en twee andere door haar uitgegeven. - Van het Zeeuwsch Genootschap, de 2 laatste stukken harer Werken, door Ds. DRESSELHUIS en Dr. JANSSEN, met een atlas platen. Eene andere geleerde Inrigting schonk een dubbel exemplaar van wijlen CHARLES VAN HULTHEM'S voortreffelijken Catalogus van zijne niet minder voortreffelijke Bibliotheek, in 6 deelen in Octavo vervat; en van eene Tibetaansche Spraakkunst en Woordenboek door CZOMA DE KÖRÖS, Calcutta, 1834. 4°.

Maar ook van over de Zee gedacht men aan ons. Slechts weinige weken geleden ontving ik uit *Java*, van den werkzamen Secretaris des Bataviaschen Genootschaps van Kunsten en Wetenschappen, bij een verpligtend schrijven van 1 Augustus, het laatstverschenen of 19^e stuk van deszelfs *Werken* - een zeer lijvig en nog schaars alhier bekend boekdeel, bevattende: Dr. VAN DER VLIS'S beschrijving en verklaring der Oudheden en Opschriften op *Soekoeh* en *Tjetto*, met 6 platen, en Sjaïr Bidasari, een Maleisch gedicht met vertaling en aanteekeningen van Dr. W.R. VAN HOËVELL. Dit was voor

het eerst dat onze Maatschappij deze onderscheiding uit Neêrlands Indië erlangde.

Ja zelfs van de boorden van den *Donau* kwam ons, ten vervolge, het 8ste deel der Verhandelingen van het *Historische Verein der Oberpfaltz*, waarvan vroeger een vorig deel tot ons gekomen was (*Handd.* 1844. bl. 58), en welk geschenk wij met gelijke beleefdheid, door 't zenden van het zesde deel onzer Werken beantwoord hadden.

De *vreemde* personen, door geen band van lidmaatschap dus verre met ons verbonden, en welke onzer gedachten door 't zenden hunner werken, waren de HH. Mr. BEUCKERANDREAE van *Leeuwarden*, die 2 stukken inzond; BOSCH Boekhandelaar en Courantier te *Utrecht* (6 stukken); BOSDIJK van *Schoonhoven*; K.J.R. VAN HARDERWIJK van *Rotterdam* (4 stukken); de Leidsche Juris Candid. G.G. KOOL, zijne *Gedichten*; de Heer Mr. E.G. LAGEMANS te 's *Gravenhage*, Nederlandsche, door hem in het Duitsch overgebragte, proeven onzer Kanselwelsprekendheid; de Heer A. VAN LEE, te *Amsterdam*, zijne Nederd. vertaling der Geschiedenis van de Nederlandsche Schilder-, Houtsnijen Graveerkunst door ons Medelid G. RATHGEBER van *Gotha*, 1^e Deel, en nog 2 andere stukjes (het eene over Haarlems regt op de Uitvinding der Boekdrukkunst); van wege Mr. A.D. MEIJER te *Amsterdam*, drie door hem uitgegevene Geschriften van wijlen zijnen broeder, weleer ons Medelid,

Mr. JONAS DANIEL MEIJER; en de Litterarum Candidatus J. TIDEMAN te *Utrecht*. Ook in *Antwerpen* was er een jeugdig en verdienstelijk dichter en prosaschrijver, de Heer L. VAN HOOGEVEEN-STERCK, die ons gedachtig was, door dezer dagen zes zijner stukken, meest in gebondenen stijl, aan ons in te zenden.

De *eigen werken* onzer Medeleden waren, òf van *Nederlandsche*, òf van *uitlandsche* Leden. De *laatstgenoemde* waren, behalve ons medelid TROSS, te *Hamm* in *Westphalen*, allen door geboorte en inwoning Belgen. En, onder deze zuidelijke broeders, het in 't vorig jaar pas benoemde Medelid H. CONSCIENCE te *Antwerpen*; de overige waren: het Brusselsch Lid DE REIFFENBERG (6 verschillende stukken), de *Gentsche* Geleerden, SERRURE, WILLEMS (4 stukken) en SNELLAERT, en de *Brugghesche* J. DE JONGHE (2), zender van den grooten Vlaemschen Chronijk van *Despars*, door hem in 4 deelen, 8vo uitgegeven.

Onder onze *inlandsche* Leden, waren er velen die ons hunne eigene Geschriften deden toekomen. Hun enkele naamsvermelding volsta hier korthedshalve. Zij waren de volgende (het nummer achter hun naam duidt het meervoudig aantal hunner gezondene stukken aan): A.J. VAN DER AA, Mr. ROBIDÉ VAN DER AA (2), Prof. Mr. VAN ASSEN, Ds. BEETS, Mr. BEIJERMAN (2), Jkhr. Mr. BERG,

Mr. L.P.C. VAN DEN BERGH, Dr. J.T. BERGMAN eenige kleinigheden; Mr. BODEL NYENHUIS (2 dergelijke), Ds. BORSIUS, Prof. BOUMAN, Dr. BRILL, Prof. VAN LIMBURG BROUWER (3), Ds. BLAUPOT TEN CATE (2), Prof. VAN DER CHYS (3), Mr. DA COSTA, Mr. DIRKS (2), en nog een, gemeenschappelijk met Jkhr. Mr. S.W.H.A. VAN BEYMA THOE KINGMA, Ds. SPRENGER VAN EIJK, *Baron COLLOT D'ESCURY* (thans reeds overleden!) het 7^e Deel van *Hollands*, en van zijnen, *Roem*; Mr. D. FOCKEMA, Jkhr. Mr. D.T. GEVERS, D. GROEBE, Mr. GROEN VAN PRINSTERER (2), GUYOT te *Nijmegen*; Ds. TER HAAR, Ds. HALBERTSMA, JAN VAN HARDERWIJK RZ., Ds. HASEBROEK, Mr. VAN HASSELT (2), Prof. DES AMORIE VAN DER HOEVEN, DE JAGER, Dr. JANSSEN, Prof. KIST, zoo alleen, als in vereeniging met zijnen ambtgenoot ROYAARDS; LASTDRAGER, Mr. J.G. LA LAU (2), Prof. LAUTS (2), Mr. D.J. VAN LENNEP (een bundel die niet in den handel is), Ds. DIEST LORGION, MAGNIN, NOORDZIEK, NYHOFF, Mr. PAN (2), SCHINKEL (2) (mede, stukken buiten den handel), Ds. SCHOTEL (6), Prof. SCHRANT (2), Ds. VAN SENDEN, Mr. SIFFLÉ, W.H. SURINGAR (2), Dr. W.H.D. SURINGAR, Prof. Mr. H.W. TYDEMAN, Dr. P.H. TYDEMAN, D. VEEGENS, Mr. G.W. VREEDE, Ds. A. DE VRIES, Dr. M. DE VRIES, Mr. J. DE WAL (2). Heeft iemand onzer Leden hier zijn naam niet gehoord, dien hij echter had moeten hooren, zoo denke hij even na, of deze

schuld van vergetelheid aan onze, dan wel aan zijne zijde te zoeken zij; of wij vergaten te noemen, dan wel of hij vergat in te zenden!

Maar niet alle onze medeleden gaven dit jaar iets in het licht. Sommigen vergoedden dit, door *geschenken* van oudere of nieuwe geschriften van verschillenden aart uit hunne Boekverzamelingen af te zonderen of voegden het toe aan 't geschenk hunner *eigen* voortbrengsels; zoo zond ons de Hoogl. VAN ASSEN een HDS. der 17de Eeuw; de Heer BOONZAJER een ouden Psalmdruk der 16de Eeuw; Mr. DIRKS een Nederlandsch Gezantschapsverhaal der 17de; Dr. VAN DOEVEREN een zeer groote plaat van het beleg van Haarlem, in 3 bladen groot folio door VAN NOORDEN gesneden; de HH. IZ. VAN HARDERWIJK, JANSSEN, WENCKEBACH en SLOET van Zutphen, het een en ander voor taal-, dicht- en oudheidkunde; Prof. VAN LENNEP den nieuwen Catalogus der Bibliotheek van het Kon. Ned. Instituut, voor zoo ver die afgedrukt is; de Heer VAN ORDEN drie folianten uit onze Vaderl. Geschiedenis; Prof. DE VRIESE, een nieuw Hoogduitsch jaarlijksch Verslag, ten verfolge; de *Burggraaf* DE KERCKHOVE, gezegd DE KIRCKHOFF VAN DER VARENT, Med. Dr. te Antwerpen, 2 heraldieke en oudheidkundige werkjes. Terwijl de drie leden uwer Bibliotheeks-Commissie gestadiglijk voortgingen, om, onder het redigeren van den nieuwen Catalogus, uit hunne eigene dubbelen van tijd tot tijd eenige ontbrekende

artikelen daaraan toe te voegen; onder de giften van den Hgl. TYDEMAN waren eenige Spaansch-Joodsche Gebedeboeken; onder mijne giften acht stukken over Deensche Geschiedenis, zoo algemeene als Kerkelijke, mij geschonken door ons tegenwoordig Candidaatlid, Dr. KALKAR.

Zie daar de vermeederingsen waarvan ik verslag te doen had. Mij rest nog ten slotte U mede te deelen dat er in de Resumtie-Vergadering, op morgen te houden, bij de Jaarlijksche Rekening en Verantwoording over onze Bibliotheek, tevens een der leden van onze Bibliotheeks - Commissie moet aftreden; waarvan de toerbeurt tot mij gekomen is.

III.

Op eene der prijsvragen uit het vak der Geschiedkunde, uitgeschreven in den jare 1843 (Zie *Handd.* van dat jaar, bl. 72, en *Handd.* 1844. bl. 71 en 72), wier termijn den laatsten December j. l. verstreken was, en waarin gevraagd werd een

Onderzoek naar den invloed, welke de vestiging der Fransche vlugtelingen (Refugiés) in ons vaderland op het einde der zeventiende eeuw, ten gevolge der herroeping van het Edict van Nantes, gehad heeft, zoo op den handel en de nijverheid, als bovenal op de let-

teren, de beschaving en de zeden der Nederlanderen. - en, als Inleiding, Een beknopt geschiedkundig overzicht van de overkomst en vestiging zelve der vlugtelingen.

was één antwoord ontvangen, onder de zinspreuk BELGIUM. FOEDERATUM. PERFUGIUM. MISERIS. *Nederlandsche Gedenkpenning.*

Na het lezen van de vijf Adviezen en van het daarop gegronde Praeadvies van de Commissie hiertoe in de Vergadering van 4 April benoemd, bestaande uit de HH.H.W. TYDEMAN, JANSSEN en HUIJSER, is, na rijpe beoordeeling, besloten het stuk met *goud* te bekroonen, met voorslag en uitnoodiging aan den Schrijver, om, zoo veel mogelijk, gebruik te willen maken van de aanmerkingen, in de uitvoerige adviezen der Heeren beoordeelaars aangevoerd. En is, na opening van het naambiljet in de Vergadering, gebleken Schrijver te zijn Mr. H.J. KOENEN, Lid van den Raad der Stad Amsterdam en medelid van onze Maatschappij.

Op de andere vraag, naar: *eene Geschiedenis der Abdij en de Heerlijkheid van Egmond, en van beider invloed op den Staatkundigen, Kerkelijken en Wetenschappelijken toestand van Nederland*, is geen antwoord ingekomen.

IV.

2°. Als *nieuwe* Prijsvragen uit de Klassen van

Dichtkunst en Welsprekendheid, te beantwoorden vóór of op den 31sten December 1846, schrijft de Maatschappij thans uit:

Voor de *Dichtkunst*.

In hoe verre kan men uit de voortbrengselen der Poëzij den invloed aanwijzen, dien luchtgestel, woonplaats, volksaard, staatsgesteldheid en doorgaande leefwijze op de Dichtkunst der verschillende Natiën, vooral van de Nederlandsche, gehad hebben?

Voor de *Welsprekendheid*.

Proeve eener Geschiedenis van het Nederlandsche Proza, doormengd met voorbeelden, ook van minder algemeen bekende schrijvers.*

* De andere, aan de Algemeene Vergadering voorgestelde vragen waren:

Voor de Dichtkunst:

I. Hoe verre mag zich de dichtelijke vrijheid in het behandelen van Historische onderwerpen uitstrekken?

II. Welke zijn de bronnen, door JOOST VAN DEN VONDEL, in zijne poëzy geraadpleegd en welk gebruik heeft hij daarvan gemaakt?

III. Is het waar, wat sommigen beweren, dat de toestand onzer hedendaagsche maatschappij niet meer geschikt is voor de Dichtkunst?

Voor de Welsprekendheid:

IV. Wat is de grond der Woordvoeging, bepaaldelijk in de Nederlandsche Taal? Is de Syntaxis, zoo als zij thans vrij algemeen aangenomen is, zuiver en oorspronkelijk; of heeft zij innengsels, waarvan het thans nog pligt zou wezen haar te zuiveren?

V. Welke zijn de kenmerken van den lossen en gemeenzamen schrijfstijl? Staan de Nederlanders daarin werkelijk achter bij sommige andere volken, met name de Engelschen en Franschen? Zoo ja, welke zijn hiervan de oorzaken? Wat is er in Nederland tot bevordering van genoemden schrijfstijl gedaan? Welke middelen zou men kunnen aanwenden om dien verder te volmaken?

De Maatschappij vermeende hierbij

I. te moeten herinneren aan hare loopende Prijsvraag uit de Klasse van Taalkunde, te beantwoorden vóór of op den laatsten December dezes jaars:

Een oordeelkundig onderzoek naar den invloed van Bilderdijs Dichtwerken op de kennis, ontwikkeling, beschaving en verrijking van onze moedertaal; gepaard met nauwkeurige aanwijzing der woorden en spreekwijzen, welke door hem, of voor het eerst ingevoerd, of uit de oudheid in het gebruik teruggeroepen zijn.

II. Herinnert zij, hoe zij in 1843, voor den tijd van *drie* jaren, om de uitvoerigheid der stoffe en de moeite daaraan verbonden, en dus, om te eindigen op den 31sten December 1846, heeft uitgeschreven de navolgende geschiedkundige Prijsvraag:

Eene geschiedenis van den Kerkbouw in ons Vaderland, tot in de zestiende eeuw: opgemaakt vooral uit naauwkeurige vergelijking der in de verschillende gewesten, aanwezige oudere Kerkgestichten, en in verband beschouwd met den gang der burgerlijke en Christelijke beschaving hier te lande.

De platte gronden en afbeeldingen, welke hierbij noodig geacht worden, kunnen op eene eenvoudige schaal worden ingerigt. - Omtrent deze laatste Prijsvraag herinnerde de Vergadering nogmaals, hoe op de Algemeene Vergadering des jaars 1844 besloten was, om, uit aanmerking der voor de beantwoording benoodigde reizen, teekeningen enz., aan het best gekeurde stuk, boven den gewonen gouden penning der Maatschappij, als buitengewone erkentenis toe te wijzen eene geldelijke belooning van *één honderd en vijftig guldens*.

V.

Tot beoordeelaars der Verhandelingen, die ter beantwoording van de uitgeschrevene Prijsvragen, vóór of op den laatsten December 1846 zullen ingekomen zijn, worden benoemd:

Voor de vraag uit het vak der *Dichtkunst*:

De HH. Mr. J. DE VRIES, Dr. J. GEEL, Mr. A.

BOGAERS, Ds. B. TER HAAR, Mr. H.C. HUIJSER.

Voor de vraag uit het vak der *Welsprekendheid*:

De HH. Ds. A. DE VRIES, Mr. D.J. VAN LENNEP, Mr. C.J. VAN ASSEN, Mr. H. BEIJERMAN, Ds. C.W. VAN DER POT.

VI.

Tot Leden der Maatschappij zijn benoemd de volgende inlandsche HH.: M.J. ADRIANI, te Oude Pekel-Aa, Predikant der Hervormden en oud - Schoolopziener aldaar; J.M. VAN GENT, te Delft, Litt. Hum. Dr., Prorektor der Latijnsche Scholen; Mr. S. GRATAMA, te Assen, President van het Provinciaal Gerechtshof van Drenthe; W. MOLL, te Arnhem, Predikant bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente aldaar; Mr. H. NIENHUIS, te Groningen, Hoogleeraar der Regten; A. PERK, te Hilversum, Lid van de Staten van Noord-Holland, Secretaris van Stad en Lande van 't Gooi en der Gemeente Hilversum; J.C. SCHULTZ JACOBI, te Zutphen, Predikant der Evangelisch-Luthersche Gemeente aldaar; P.J. VETH, te Amsterdam, Litt. Hum. Dr., Hoogleeraar in de Oostersche Letteren aldaar; Mr. J.C. VOORDUIN, te Utrecht, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof aldaar.

En de buitenlandsche HH.: J.J. ALTMAYER, Hoogleeraar te Brussel; L. BETHMANN, te Hanover;

J. *Baron* DE ST. GENOIS, te Gent; C.H. KALKAR, Th. Dr. Predikant te Gladsaxe bij Copenhagen; T.G. VON KARAJAN, te Weenen; J.L. KESTELOOT, te Gent, oud-Hoogleeraar; P.C. VAN DER MEERSCH, te Gent, Advocaat, Conservateur der Archiven van Oost-Vlaanderen; G.H. PERTZ, Opper-Bibliothecaris te Berlin.

VII.

Het voorstel van de Maandelijksche Vergadering, om, naar oud gebruik, voor den tijd van één jaar, de vrijheid te verkrijgen tot het kiezen van Leden, binnen Leiden wonende, is weder toegestaan geworden.

VIII.

Bij het opnemen der Rekening van den Penningmeester, blijkt, dat de Ontvangst gedurende het afgelopen jaar (daaronder begrepen het saldo der vorige rekening), bedragen had de Som van $f\ 3297.10^5$; de uitgave, de Som van 2459.11^5 ; en er dus (met inbegrip van het Legaat van Mr. HOEUFFT (zie *Handd.* 1843 bl. 60)) een saldo overbleef van $f837.99$ en $f1200.00$ aan, in Junij 1843, op last der Algem. Vergad. aangekochte Schatkistbiljetten, te zamen $f\ 2037.99$: wordende voorts de Rekening goedgekeurd en volgens de Wet geteekend.

IX.

De bepaling der Toelage voor het jaar 1846 blijft bepaald op dezelfde som, als in de laatste jaren. Doch zal men welligt in het volgend jaar, om gewigtige redenen moeten voorstellen, de Contributie, immers gedurende een paar jaren, eenigermate te verhoogen.

X.

Tot Voorzitter der Maatschappij gedurende het volgende jaar blijft aangesteld de Hoogleeraar M. SIEGENBEEK; tot Secretaris, Mr. J.T. BODEL NYENHUIS; tot Secretaris voor de Briefwisseling en Penningmeester, Mr. J.G. LA LAU; en het opzigt over de uitgave blijft opgedragen aan de Hoogleeraren SIEGENBEEK en TYDEMAN.

XI.

De bepaling van het getal en den tijd der openbare Vergaderingen en de benoeming der Leden, die in dezelve Voorlezingen zullen doen, blijft overgelaten aan de Maandelijksche Vergadering.

Voorts heeft de Maandelijksche Vergadering besloten, de Leden uitdrukkelijk te verzoeken en op

te wekken, om de vruchten hunner letteroefeningen, in de vakken tot deze Maatschappij behorende, aan haar te willen mededeelen, om of voor de Werken der Maatschappij, of bij de Vergaderingen te kunnen strekken.

(geteekend)

M. SIEGENBEEK,

Voorzitter.

Bijlage. (zie blz. 51, 52.)

Algeheele Inhoud der Sphragistische Verzameling volgens den inventaris daarvan opgemaakt door Dr. JANSSEN, op 12 Maart l. l.; met tweederlei later bijvoegsel, door denzelfden, tot op 2 Meij daaraanvolg.

I.	Afdrukken van de Romeinsche gegraveerde steenen in ons Koninkrijk gevonden. (in lak en gips) (Uitgegeven in de Daktyliotheek van Dr. JANSSEN.)	153
II.	Zegels der stad Leiden en van stedelijke Corporatiën aldaar; in nieuw rood was.	15
III.	Schepenzegels van Leiden; in oud groen was. (Beide laatsten, ten geschenke van den Heer S. VAN DER PAAUW.)	149
IV.	Twee verschillende Stadszegels van Gorinchem.	2
V.	Schepenzegels van daar; in oud groen was. (Het een en ander, door ons Medelid C.G. BOONZAJER geschonken.)	53
VI.	Losse Zegels van Provinciën, Steden, Wereldlijke en Kerkelijke Corporatiën en Personen; in was, gips, lak en papier. (Van onderscheiden gevers.)	83
VII.	Zegels van dezelfde soort als n ^o . VI. doch welke nog aan de Charters bevestigd zijn; in was en papier.	82
VIII.	Afgietsels der Stempels van het Kon. Kabinet van Zeldzaamheden te 's Gravenhage, in rood was. (Zie hiervoor, bl. 52)	54

		591